

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΛΕΟΝΑΡΔΟΣ ΝΤΕΛΛΑΠΟΡΤΑΣ
ΩΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΕΙΣ ΤΥΝΗΣΙΑΝ
ΚΑΤ' ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΒΕΝΕΤΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ (1389)

Εἰς ἀνακοίνωσιν γενομένην ὑπ' ἐμοῦ πρὸ τριετίας περὶ τοῦ παλαιότερου γνωστοῦ Κρητὸς ποιητοῦ (μικρὸν μετὰ τὸ 1403 γράψαντος) Λεονάρδου Ντελλαπόρτα, τοῦ ὁποῦ τοῦ ἐκ 4000 καὶ πλέον στίχων ποιήματα ἀνεκάλυψα ἐν ἀγιορειτικῷ χειρογράφῳ¹ καὶ ἐτοιμάζω πρὸς ἔκδοσιν, διέλαβον συντόμως² καὶ περὶ τοῦ πολυκυμάντου βίου αὐτοῦ ὡς πολεμιστοῦ ἐν Εὐβοίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ, ὡς δικηγόρου ἐν Χάνδακι καὶ ὡς πρεσβευτοῦ τῆς Βενετίας εἰς τὰς αὐτὰς Χριστιανῶν καὶ Μουσουλμάνων ἡγεμόνων, κατὰ τὰς ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ παρεχομένης ἐν τῷ πρώτῳ τῶν τεσσάρων ποιημάτων του (στ. 1200 - 1376) αὐτοβιογραφικὰς εἰδήσεις. Παρετήρησα δὲ τότε³ ὅτι αἱ καὶ γενικώτερον ἐνδιαφέρουσαι εἰδήσεις αὗται περὶ τοῦ βίου του φαίνονται ἀπολύτως ἀξιόπιστοι, διότι τὴν τετάρτην καὶ τελευταίαν πρεσβείαν του ἀνεῦρον ἱστορικῶς μεμαρτυρημένην ἔξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐπισήμου κειμένου τῆς συνθήκης⁴ τῆς συναφθείσης τῇ 24 Ἰουλίου 1403 μεταξὺ τοῦ Λεονάρδου Ντελλαπόρτα, ὡς ἐκπροσώπου τοῦ Δούκα τῆς Κρήτης, καὶ τοῦ ἐν Παλατίοις (Μιλῆτῳ) ἡγεμόνος τοῦ τουρκικοῦ ἐμιράτου τοῦ Μεντεσὲ Elyas Beg⁵.

¹ Μ. Ἰ. Μανούσακα, Περὶ ἀγνώστου Κρητὸς ποιητοῦ πρὸ τῆς Ἀλώσεως. Ὁ Λεονάρδος Ντελλαπόρτα καὶ τὸ ἔργον αὐτοῦ, « Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν », τόμ. 29 (1954), σ. 32 - 44. Περὶ τῆς θέσεως τοῦ Ντελλαπόρτα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς κρητικῆς καὶ γενικώτερον τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας βλ. νῦν καὶ Στυλ. Ἀλεξίου, Κρητικὴ Ἀνθολογία (ΙΕ' - ΙΖ' αἰῶνας), Ἡράκλειον Κρήτης, 1954, σ. 10 καὶ 23. — Μ. J. Manoussakas, La littérature crétoise à l'époque vénitienne, « L'Hellénisme Contemporain », τόμ. 9 (1955), σ. 97. — Bruno Lavagnini, Storia della Letteratura Neellenica, Milano (1955), σ. 64 - 65. — Κ. Θ. Δημαρά, Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας. Δεύτερη ἔκδοσις. Παράρτημα: Σημειώσεις καὶ Πίνακες (Ἀθήνα, 1956), σ. 30.

² Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 34 - 39.

³ Αὐτόθι, σ. 37.

⁴ Ἐκδεδομένου ὑπὸ [G. M. Thomas - R. Predelli], Diplomatarium Veneto - Levantinum, pars II, Venetiis, 1899, ἀριθ. 160, σ. 293 - 296.

⁵ Περὶ τῆς πρεσβείας ταύτης εἶχον παρασκευάσει καὶ ἀνακοίνωσιν ὑπὸ τὸν τίτλον « Un ambassadeur de Venise et du Duc de Crète à la cour d'Elyas Beg, emir de Menteché, en 1403 » διὰ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει 10^{ον} Διεθνὲς

ἼΑλλὰ καὶ περὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ πρεσβείας « εἰς τὸν Σαρακηνὸν σουλτάνον Βαρβαρίας » (Τυνησίας), καθ' ἣν ἐπέτυχεν, ὡς γράφει (στ. 1273), ν' ἀπολυτρώσῃ τῶν δεσμῶν « ἑβδομήκοντα ἀνθρώπους Βενετικούς », διηρωτώμην τότε ¹, ἀν ὄντως αὕτη ἐσχετίζετο πρὸς ἀνέκδοτον ἔγγραφον τῶν βενετικῶν ἀρχείων ἀπὸ 9 Δεκεμβρίου 1389, περιεχόμενον ἐν Senato Misti, Registro 41, φ. 45^r, τοῦ ὁποίου ἡ παρὰ Η. Noiret φερομένη περίληψις περιορίζετο εἰς τὴν ἀκόλουθον ἀόριστον ἐπιγραφὴν: « Envoi d'un ambassadeur à Tunis, pour racheter les captifs, qui y sont traités 'comme des chiens' » ². Ἐπιθυμῶν νὰ ἐξακριβώσω τὸ πρᾶγμα, παρεκάλεσα τὸν ἐν Βενετία ἐρευνήτην κ. Κ. Δ. Μέρτζιον καὶ τὸν ἐκεῖ χάριν μελετῶν διατρίβοντα τότε συνάδελφον κ. Ν. Β. Δρανδάκην νὰ μοὶ ἀποσταίλουν φωτογραφίαν τοῦ ἔγγραφου τούτου, ἐρευνήσουν δὲ καὶ τὰ παρακείμενα ἔγγραφα πρὸς ἀνεύρεσιν τυχόν καὶ ἄλλων εἰδήσεων περὶ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ. Ὡντως δὲ τὰ ὑπὸ τῶν δύο τούτων φίλων (τοὺς ὁποίους εὐχαριστῶ θερμῶς καὶ ἐντεῦθεν) εὐρεθέντα ἐν τῷ ὑποδειχθέντι Registro 41 καὶ ἀποσταλέντα μοι ἐν μικροταινίαις ἔγγραφα, τὸν Νοέμβριον τοῦ 1954, ἐπληθήθυσαν τὰς ὑπονοίας καὶ ὑπερέβησαν μάλιστα τὰς προσδοκίας μου. Διότι πρῶτον ἀπεδείχθη ὅτι τὸ ἐξ οὗ ὠρμήθη ἔγγραφον (τὸ κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. 4) σχετίζεται πράγματι πρὸς τὴν εἰς Τυνησίαν ἀποστολὴν τοῦ Ντελλαπόρτα. Ἐπειτα διεπιστώθη ὅτι ἐκ τῶν τριῶν ἄλλων ἀνευρεθέντων περὶ τούτου ἔγγραφων τὰ δύο (ἦτοι τὰ ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ 3) περιέχουν τὰς περὶ τῆς ἀποστολῆς ταύτης ἐπισήμους τῆς Βενετίας ὁδηγίας (ἀπὸ 31 Μαΐου 1389) καὶ συγχρόνως βοηθοῦν εἰς τὴν ἐπαλήθευσιν καὶ χρονικὴν τοποθέτησιν καὶ τῆς δευτέρας ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ του μνημονευομένης πρεσβείας τοῦ Ντελλαπόρτα πρὸς τὸν Δεσπότην τοῦ Μορέως Θεόδωρον Α' Παλαιολόγον· τὸ δὲ τρίτον (ἦτοι τὸ ὑπ' ἀριθ. 1) ἐπιβεβαιοῖ καὶ χρονολογεῖ καὶ ἑτέραν τῆς αὐτοβιογραφίας εἰδήσιν, τὸν διορισμὸν τοῦ Ντελλαπόρτα ὡς δικηγόρου ἐν Χάνδακι τῆς Κρήτης (10 Μαΐου 1389). Τέλος, ἐξηκριβώθη ὅτι τὰ ἔγγραφα ταῦτα παρουσιάζουν καὶ γενικώτερον ἱστορικὸν ἐνδιαφέρον, διότι εἶναι ἄγνωστα εἰς τοὺς εἰδικῶς πραγματευθέντας περὶ τῶν πολιτικῶν σχέσεων τῆς Βενετίας πρὸς τοὺς σουλτάνους τῆς Τυνησίας. Διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐκδίδω αὐτὰ κατωτέρω μετὰ περιλήψεων καὶ σημειώσεων.

Καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς δράσεως τοῦ Κρητὸς ποιητοῦ ἐκ τῶν

Συνέδριον Βυζαντινῶν Σπουδῶν, ἦτις ὁμως, ἔνεκα τῆς μὴ συμμετοχῆς τῆς ἑλληνικῆς ἀντιπροσωπείας κατόπιν τῶν τουρκικῶν ὁμοτήτων τῆς 6ης Σεπτεμβρίου 1955, ἐματαιώθη.

¹ Μ. Ἰ. Μανούσακα, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 36, σημ. 2.

² Hippolyte Noiret, Documents inédits pour servir à l'histoire de la domination vénitienne en Crète de 1380 à 1485, tirés des archives de Venise, Paris, 1892, σ. 29.

εγγράφων τούτων προκύπτοντα νέα στοιχεία θά χρησιμοποιηθοῦν προσηκόντως ἐν τῇ περὶ τούτου βιογραφικῇ μελέτῃ, ἣτις θά προταχθῆ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἔργων του. Τὰ περὶ τῶν διπλωματικῶν ὁμως σχέσεων τῆς Βενετίας πρὸς τὴν Τυνησίαν λήγοντος τοῦ 14^{ου} αἰῶνος θά ἐξετάσω ἐνταῦθα, ὑπὸ τὸ φῶς τῶν ἐκδιδομένων εγγράφων.

Κατὰ τὸν ἐπιφανῆ ἱστορικὸν τῶν σχέσεων τῶν ἀραβικῶν κρατῶν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς πρὸς τὰ χριστιανικὰ Mas Latrie¹, μετὰ τὴν οἰκτρῶς ἀποτυχοῦσαν ἐκστρατείαν τῶν Γενοατῶν καὶ τῶν ὑπὸ τὸν duc de Bourbon Γάλλων κατὰ τοῦ σουλτάνου τῆς Τυνησίας Abou'l Abbas, τὸ θέρος τοῦ 1390², τὰ χριστιανικὰ κράτη τῆς Ἰταλίας ἔσπευσαν νὰ ἐπιδιώξουν τὴν μετὰ τοῦ ἐπιφόβου τούτου σουλτάνου συνδιαλλαγὴν διὰ συνάψεως συνθηκῶν εἰρήνης. Ἡ Βενετία, μολοντί εἶχε παραμείνει ἀμέτοχος τῆς συγκρούσεως ταύτης, ἠθέλησεν οὐχ ἦττον ν' ἀνανεώσῃ τὰ παλαιὰ σύμφωνα εἰρήνης μετὰ τῆς Τυνησίας (τὸ τελευταῖον, τοῦ 1317, δεκαπενταετοῦς διαρκείας, παρετίετο ἔκτοτε σιωπηρῶς κατ' ἀμοιβαίαν συνεννόησιν) καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοῦτο τὸν Ἰάκωβον Valaresso ὑπὸ τὴν ἰδιότητα τοῦ πρέσβεως καὶ προξένου³. Οὗτος πράγματι ἐπέτυχε τὴν ὑπογραφὴν νέου συμφώνου, δεκαετοῦς ἰσχύος, ἀντιγράφου τοῦ τοῦ 1317, τῇ 4 Ἰουλίου 1391 ἢ 1392 (ὀρθότερον 1391)⁴, κατόπιν ἐνὸς μηνὸς διαπραγματεύσεων, τὰς λεπτομερείας τῶν ὁποίων μανθά-

¹ Relations et commerce de l'Afrique Septentrionale ou Magreb avec les nations chrétiennes au moyen âge, par le Comte de Mas Latrie, Paris, 1886, σ. 420 κ.εξ.

² Βλ. λεπτομερέστερον περὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης J. Delaville Le Roulx, La France en Orient au XIVe siècle. Expéditions du maréchal Boucicaut, Paris, 1885, σ. 166 - 200.

³ Mas Latrie, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 423 - 424.

⁴ Τὸ σύμφωνον τοῦτο βλ. νῦν ἐκδεδομένον καὶ ἐν Diplomatarium Veneto - Ievantinum, ἐνθ' ἄνωτ., ἀριθ. 137, σ. 231 - 237, ἐνθα καὶ ἡ εἰς αὐτὸ προσηρημένη ἐπιστολὴ τοῦ σουλτάνου πρὸς τὸν Δόγην τῆς Βενετίας (ἀριθ. 138, σ. 237). Ὡς ἔτος τῆς συνάψεως του φέρεται ἐνταῦθα (τὸ χειρόγραφον παρέχει μόνον τὴν ἡμερομηνίαν 4 Ἰουλίου) τὸ 1392. Τὸ ὀρθὸν ὁμως εἶναι τὸ 1391. Διότι ὁ Valaresso ἀναφέρει (αὐτόθι, σ. 238) ὅτι, ὅτε τῇ 6^ῃ Ἰουνίου ἀφίκετο εἰς Τύνιδα, συνήνησεν ἐκεῖ τὸν πρέσβυν τῶν Γενοατῶν Oliberio de Martino διαπραγματευόμενον συνθήκην, ἣτις γνωρίζομεν ὅτι ὑπεγράφη τῇ 17^ῃ Ὀκτωβρίου 1391 (Mas Latrie, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 422). Ἀλλὰ καὶ ἐκ βενετικοῦ εγγράφου ἀπὸ 26 Ἰουλίου 1400, οὗ περιλήψις παρὰ N. Iorga, Notes et extraits pour servir à l'histoire des Croisades, τόμ. I, Paris, 1899, σ. 101, μανθάνομεν ὅτι κατὰ τὴν χρονολογίαν ταύτην ἀπεφασίσθη ἡ εἰς Τυνησίαν ἀποστολὴ νέου πρέσβεως τῶν Βενετῶν πρὸς ἀνανέωσιν τῆς συνθήκης. Ἐπειδὴ αὕτη ἦτο δεκαετοῦς διαρκείας, ἂν εἶχε συναφθῆ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1392, δὲν θά ἐπεξετίετο ἡ ἀνανέωσις τῆς ἤδη ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ 1400, ἦτοι δύο ὄλα ἔτη πρὸ τῆς λήξεως τῆς ἰσχύος τῆς. Ἄρα συνήφθη τῷ 1391.

νομεν ἐκ μακροῦς καὶ ἐνδιαφερούσης ἐκθέσεως αὐτοῦ ἀποσταλείσης πρὸς τὸν Δόγην τῆς Βενετίας Ἄντωνιον Venetio τὴν ὑστεραίαν τῆς ὑπογραφῆς τοῦ συμφώνου¹.

Ὡς βλέπει τις, ὁ Mas Latrie οὐδὲν εἶχεν ὑπ' ὄψιν περὶ τῆς ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδομένων ὑπ' ἀριθ. 2-3 ἐγγράφων μαρτυρουμένης ἀποστολῆς, δύο ἔτη πρότερον (θέρος 1389), τοῦ Λεονάρδου Ντελλαπόρτα πρὸς τὸν αὐτὸν σουλτάνον, ὃς οὐδὲ περὶ τῆς διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 4 ἐγγράφου ληφθείσης τῆ 9 Δεκεμβρίου 1389 ἀποφάσεως ὅπως, κατὰ τὴν ὑπόδειξιν τοῦ ἐπανελθόντος ἐκ Τυνησίας Ντελλαπόρτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ σουλτάνου, ἀποσταλῆ νέος πρέσβυς ἔχων ἐπὶ πλεόν καὶ δικαιοδοσίαν προξένου, πρὸς τελικὰς διαπραγματεύσεις καὶ ὑπογραφὴν τοῦ συμφώνου. Τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐδημοσιεύθη βραδύτερον ὑπὸ H. Noiret περίληψις μόνον, ἣ καὶ παρατεθεῖσα ἀνωτέρω². Ταύτην ἔσχεν ὑπ' ὄψιν ὁ συγγραφεὺς τοῦ δοκιμωτέρου περὶ τῶν Χαφσιδῶν σουλτάνων τῆς Τυνησίας ἱστορικοῦ ἔργου R. Brunschvig³, ἀλλ' ἔνεκα τῆς ἀκρας συντομίας καὶ ἀσαφείας αὐτῆς, οὐδεμίαν τῶν ἐν τῷ ἐγγράφῳ εἰδήσεων ἠδυνήθη ἐντεῦθεν ν' ἀρυσθῆ καὶ χρησιμοποιήσῃ. Τοιοῦτοτρόπως ὄχι μόνον ἠγνόησε καὶ οὗτος παντάπασιν τὰ κατὰ τὴν πρεσβείαν τοῦ Ντελλαπόρτα⁴, ἀλλὰ καὶ δὲν συνεσχέτισε τὸ ἀνωτέρω ἔγγραφο πρὸς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Valaresso⁵, εἰς ἣν προφανῶς ἀναφέρεται.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, τὰ ἡμέτερα ἔγγραφα ἔρχονται νὰ ἐπιχύσουν νέον φῶς εἰς τὰ ἀνωτέρω γνωστὰ μέχρι τοῦδε γεγονότα, ὡς παρέχοντα τὴν προϊστορίαν τῆς ὑπὸ τοῦ Ἰακώβου Valaresso συναφθείσης βενετοτυνησιακῆς συνθήκης. Ἡ προϊστορία δὲ αὕτη ἔχει δι' ὀλίγων ὡς εἴηξ:

Πρὸ τοῦ Valaresso — ἀλλὰ καὶ τοῦ Ντελλαπόρτα — ἡ Βενετία εἶχεν ἀποστείλει πρὸς τὸν σουλτάνον τῆς Τυνησίας Abu'l Abbas καὶ ἕτερον πρέσβυν (τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν μνημονεύεται) πρὸς ἀπολύτρωσιν τῶν πληρωμάτων δύο βενετικῶν ἐμπορικῶν πλοίων αἰχμαλωτισθέντων παρὰ τὴν Σικελίαν.

¹ Ἀνάλυσιν καὶ μερικὴν μετάφρασιν τῆς ἐκθέσεως παρέχει ὁ Mas Latrie, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 424-432. Τὸ κείμενον ἐκδεδομένον νῦν καὶ ἐν *Diplomatarium Veneto-Levanticum*, ἐνθ' ἄνωτ., ἀριθ. 139, σ. 238-243, συνοδευόμενον καὶ ὑπὸ ἐπιστολῆς τοῦ Valaresso πρὸς τὸν Δόγην περὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ χάριν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν αἰχμαλώτων διανεμηθέντων χρηματικῶν δώρων (ἀριθ. 140, σ. 244).

² Βλ. ἀνωτέρω, σ. 341 καὶ σημ. 2.

³ R. Brunschvig, *La Berberie Orientale sous les Hafside, des origines à la fin du XVe siècle* (Publications de l'Institut d'Études Orientales d'Alger, τόμ. VIII), Paris, 1940, τόμ. 1, σ. 198.

⁴ Ὁ καθηγητὴς κ. Brunschvig, ἐρωτηθεὶς πέρυσιν ὑπ' ἐμοῦ, μέσῳ τοῦ φίλου κ. Fr. Thiriet, εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ διαβεβαιώσῃ ὅτι τὰ ἡμέτερα ἔγγραφα ἔξακολουθοῦν νὰ παραμένουν ἄγνωστα εἰς τὴν ἔρευναν. Τοῦτο πιστεύει καὶ ὁ κ. Thiriet, ἔμπειρος ἐρευνητὴς τῶν βενετικῶν ἀρχείων.

⁵ Βλ. αὐτόθι, σ. 203-204.

Οὗτος δὲν εἶχεν εἰσέτι ἐπανέλθει καθ' ὃν χρόνον ἀνελήφθη ἡ κατά τοῦ σουλτάνου ἐκστρατεία τοῦ ναυάρχου τῆς Σικελίας Μανφρέδου de Clermont καὶ τῶν Γενουατῶν ἡ ἀπολήξασα εἰς τὴν κατάληψιν τῆς νήσου Gerba, τὸν Ἰούνιον τοῦ 1388. Τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ἐβοήθησε καὶ ἡ Βενετία δι' ὀλίγων γαλερῶν. Μετὰ τινα χρόνον ὁ πρέσβυς ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, διότι ὁ σουλτάνος ἀπῆτει νὰ ἔχη οὗτος εἰδικὴν ἐξουσιοδότησιν ἐκ μέρους τῆς Βενετίας πρὸς συνομολόγησιν συνθήκης. Διὰ τοῦτο οἱ Βενετοὶ ἀπεφάσισαν, τῇ 31 Μαΐου 1389, ν' ἀποστείλουν ὡς νέον πρέσβυν τὸν Κοῆτα Λεονάρδον Ντελλαπόρταν, ἀφοῦ πρῶτον ἀπένειμαν εἰς αὐτὸν (10 Μαΐου) τὸ ὄφικιον τοῦ δικηγόρου ἐν Χάνδακι. Τοῦτον ἀπέστειλαν διὰ τῆς γαλέρας τοῦ ἐν Ναυπλίῳ τότε εὐρισκομένου ὑποναυάρχου Λεονάρδου Trevisan μετὰ πλήρους ἐξουσιοδοτήσεως καὶ λεπτομερῶν ὁδηγιῶν. Ὁ Ντελλαπόρτας — ὡς μανθάνομεν ἐξ ἄλλης πηγῆς, τῆς αὐτοβιογραφίας του — ἐγένετο καλῶς δεκτὸς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου, ἐπέτυχε τὴν ἀποφυλάκισιν 70 Βενετῶν αἰχμαλώτων, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχη τὴν ὑπογραφήν τῆς συνθήκης, διότι ὁ σουλτάνος προσέβαλε καὶ νέαν ἀξίωσιν, ὅπως ἀποσταλῇ ὑπὸ τῆς Βενετίας πρέσβυς ἔχων καὶ τὴν ἐντολήν νὰ παραμείνῃ ἐν συνεχείᾳ εἰς Τύνιδα ὡς πρόξενος. Τὴν ἀξίωσιν ταύτην διετύπωσεν ὁ σουλτάνος ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τὸν Δόγην, ἣν ἐκόμισεν ὁ Ντελλαπόρτας, συνοδεύσας αὐτὴν καὶ δι' ἰδίας ἐκθέσεως. Κατόπιν τούτου οἱ Βενετοὶ ἀπεφάσισαν (9 Δεκεμβρίου 1389) τὴν ἐκλογὴν καὶ ἀποστολὴν τοιοῦτου πρέσβεως καὶ προξένου ἐν ταύτῳ. Ἡ ἀποστολὴ αὕτη ἐπεβραδύνθη, προφανῶς ἕνεκα τῆς ἀρνήσεως τῶν διαδοχικῶς ἐκλεγέντων Pierazzo Malipiero καὶ Bartolomeo Marcello καὶ τοῦ μεσολαβήσαντος (θέρος τοῦ 1390) πολέμου τῶν Τυνησιῶν κατὰ τῶν Γενουατῶν καὶ Γάλλων εἰσβολῶν. Τέλος ὁμως ἐπραγματοποιήθη διὰ τοῦ ἀποσταλέντος (Ἰούνιος 1391) Ἰακώβου Valaresso, ὅστις καὶ ἐπέτυχε τὴν ὑπογραφήν τῆς γνωστῆς συνθήκης τῆς 4 Ἰουλίου 1391. Ἄρα ἡ ἐπιτυχία αὕτη τοῦ Valaresso δὲν ὑπῆρξεν ἀποκλειστικῶς ἰδικόν του ἔργον, οὐδ' ἀφωρηθῆν ἐκ τῆς κατὰ τῶν Γενουατῶν καὶ Γάλλων τυνησιακῆς νίκης τοῦ 1390, ἀλλὰ προπαρασκευάσθη, ἤδη ἀπὸ τοῦ 1388 τοῦλάχιστον, ὑπὸ δύο προαποσταλέντων πρέσβεων καὶ κατὰ κύριον λόγον ὑπὸ τοῦ Λεονάρδου Ντελλαπόρτα.

Καὶ νῦν προβαίνω εἰς τὴν ἔκδοσιν καὶ τὸν ὑπομνηματισμὸν τῶν ἐγγράφων, ὧν ἐτήρησα μὲν τὴν ὀρθογραφίαν, ἀνέλυσα δὲ τὰς πολλὰς βραχυγραφίας (πρβλ. τοὺς παρατιθεμένους κατωτέρω φωτοτυπικοὺς πίνακας αὐτῶν).

1

ΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ Λ. ΝΤΕΛΛΑΠΟΡΤΑ ΩΣ ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ ΕΝ ΧΑΝΔΑΚΙ

10 Μαΐου 1389

(Archivio di Stato di Venezia - Senato Misti, Reg. 41, f. 8v)

Περίληψις. Ὁ Λεονάρδος Ντελλαπόρτας, κάτοικος Χάνδακος, πανταχοῦ καὶ πάντοτε, ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ, ἠγωνίσθη καὶ ἐκινδύνευσεν ὑπὲρ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ μεγαλείου τοῦ Βενετικοῦ Κράτους, ὡς μαρτυρεῖται ὑπὸ τῶν κατὰ καιροὺς ρεκτόρων καὶ ἄλλων εὐγενῶν Βενετῶν, οἵτινες διέτριψαν ἐν Κρήτῃ. Ἔνεκα τῶν ὑπηρεσιῶν του τούτων ἀποφασίζονται, κατ' ἐξαιρέσιν τῶν διατάξεων τῶν ἀπαγορευουσῶν, ἐπὶ ποινῇ 200 λιρῶν, τὴν κατὰ χάριν ἀπονομὴν ἀξιωματῶν καὶ εὐεργετημάτων ἐν τῇ νήσῳ Κρήτῃ, νὰ διορισθῇ οὗτος δικηγόρος (advocatus) ἐν Χάνδακι, ὑπὸ τοὺς ἰσχύοντας ὄρους. (Ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη διὰ ψήφων 71 ὑπέρ, 16 κατὰ καὶ 4 λευκῶν).

1389 Ind. XIJa
die X maij.

*Sapientes Consilij
ser Dominicus Bono
Capta*

5 *Cum prouidus vir Leonardus de la Porta, habitator Candide, fidelis nostri dominij, sicut clare notum est, totis temporibus vite sue, a sua pueritia usque ad presens, et in tempore pacis et guerre, et in terra et in mari et per omnes partes mundi operatus fuerit personam suam in honorem et statum Comunis Veneciarum, sicut satis constat*
10 *omnibus rectoribus Comunis Veneciarum, et nobilibus et alijs qui fuerunt in insula Crete, et multotiens fuerit in periculo mortis de qua nouit deus, modicum curauit pro faciendo et operando honorem et statum istius benedicti dominij. Et sicut est manifestum, gratie insule Crete sunt stricte, quod non potest alicui fieri gratia de aliquo officio*
15 *nec beneficio dicte insule, sub pena librarum ducentarum pro quolibet ponente uel consenciente partem in contrarium. Vadit pars, consideratis bonis operibus et optima dispositione dicti Leonardi de la Porta, et pro bono exemplo aliorum per futura tempora, quod pene, stricture et ligamina de non possendo facere gratiam de officio et beneficijs dicte*
20 *insule reuocentur in tantum, quod dicto Leonardo de la Porta possit fieri gratia, cum consilij ordinatis terre, quod sit aduocatus in Candida ad beneplacitum nostri dominij cum salario et condicionibus solitis de*

gratia speciali, in quo officio a tempore domini Andree Dandulo, olim Venetiarum ducis, usque ad presens fuerit septem vicibus semper fideliter et legaliter se gerendo. Et si consilium et cet.

de parte 71

de non 16

non sinceri 4

Σημειώσεις

* Η διά του παρόντος έγγραφου υπό της Βενετικής Πολιτείας άπονομή εις τόν Λεονάρδον Ντελλαπόρτα του όφφικίου του δικηγόρου έν Χάνδακι, γενομένη είκοσιήμερον μόλις πρό της εις αυτόν ανάθεσεως της διπλωματικής εις Τυνησιάν άποστολής, περί ης τά επόμενα έγγραφα, είναι προφανές ότι δέν είναι τυχαία και άσχετος πρός την άποστολήν ταύτην: * Η Βενετία παρεχώρησε τό αξίωμα τούτο εις αυτόν όχι μόνον ένεκα των μέχρι τούδε άποδεδειγμένως αξιολόγων ύπηρεσιών του, αλλά και εις άνταμοιβήν αυτού προκαταβολικώς διά την τολμηράν και κινδυνώδη άποστολήν, ην μετ' ολίγας ήμέρας θ' ανέλαμβανε. Τούτο ίσως υπαινίσσεται και η έν στ. 16 - 17 φράσις του έγγραφου « *consideratis bonis operibus et optima dispositione dicti Leonardi De la Porta* ». * Επειδή δέ κατά την ήμερομηνίαν της έκδόσεως των επομένων ύπ' αριθ. 2 και 3 έγγραφών (31 Μαΐου 1389) ό Ντελλαπόρτας εύρίσκετο άσφαλώς έν Βενετία, ως συνάγεται έξ αυτών (βλ. κατωτέρω τάς σημειώσεις εις αριθ. 3), δικαιούμεθα νά συμπεράνωμεν ότι και κατά την ήμερομηνίαν του παρόντος έγγραφου (10 Μαΐου) εύρίσκετο επίσης αυτόθι, και ουχι έν Κρήτη, και είχαν ήδη προβή εις διαβήματα και συνεννοήσεις μετά των άρμοδίων άρχών και περί του διορισμού του και περί της άποστολής του.

6. *totis temporibus vitae suae...* κλπ. Περί της προγενεστέρας δράσεως του Λεονάρδου Ντελλαπόρτα ως πολεμιστού κατά τόν πόλεμον της Chioggia (1378 - 1381) έν Treviso και άλλωχού της Βορείου Ιταλίας, ως κυβερνήτου πολεμικής γαλέρας (*sopracomito*) έν Ευβοία και ως πρέσβευς της Βενετίας εις τόν σουλτάνον Μουράτ τόν Α' (1359 - 1389) ποιείται λόγον ό ίδιος έν τή άνεκδότψ αυτοβιογραφία του (« Διάλογος Ξένου και Άληθείας », στ. 1240 - 1251 και 1359 - 1368)· βλ. την ήμετέραν ανακοίνωσιν έν « Πρακτικοίς της Άκαδημίας Άθηνών », τόμ. 29 (1954), σ. 35 - 36.

18 - 21. *quod poenae, stricturae et ligamina de non possendo facere gratiam... revocentur in tantum, quod... possit fieri gratia...* κλπ. * Ένεκα της κατά κανόνα ίσχυούσης άπαγορεύσεως της χαριστικής άπονομής αξιωμάτων ή ενεργειμάτων έν Κρήτη, άπρητείτο εκάστοτε, πρός διενέργειαν τολαύτης φύσεως διορισμών δικηγόρων, καστελλάνων ή άλλων όφφικιούχων, όπως ανακαλώνται κατ' έξαιρέσιν αι άπαγορευτικά αυτά διατάξεις. Τούτο ήδύνατο νά γίνη μόνον διά θεσπισμάτων του Μείζονος Συμβουλίου της Βενετίας ή της Γερουσίας υπό ώρισμένην σύνθεσην, οσάκις έπρεπε νά ίκανοποιηθούν πρόσωπα άτινα είχαν προσφέρει ή έμελλον νά προσφέρουν σημαντικές ύπηρεσίας εις την Βενετίαν. Σχετικάί λεπτομέρειαι καθορίζονται διά της από 3 * Οκτωβρίου 1381 άποφάσεως του Μείζονος Συμβουλίου της έκδεδομένης υπό Σ π υ ρ. Μ. Θεοτόκη, Άποφάσεις Μείζονος Συμβουλίου Βενετίας 1255 - 1669 (Άκαδημία Άθηνών - Μνημεία της Έλληνικής Ιστορίας, τόμ. Α', τευχ. 2), έν Άθήναις, 1933, σ. 151 (αριθ. 21). Παραδείγματα δέ τοιούτων διορισμών, με παρεμ-

φερῆ πρὸς τὴν τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου διατύπωσιν, ἔχομεν ἀρκετά. Ἀναφέρομεν, ὡς χρονικῶς ἐγγύτερον, τὸ ἀπὸ 3 Μαΐου 1388 ψήφισμα περὶ διορισμοῦ τοῦ Μάρκου Βεθο ὡς προέδρου τοῦ σώματος τῶν δικηγόρων Χάνδακος, ἐκδεδομένον αὐτόθι, σ. 155 - 156, ἔνθα ἀναγινώσκομεν : « ...vadit pars, quod in tantum revocetur strictura officiorum Crete, quod dicto Marco Betho... possit fieri gratia de capite advocatoris in Candida per quinque annos... » κλπ. Παλαιότερα ἀναλόγου τύπου παραδείγματα διορισμοῦ ὑπὸ τοῦ Μειζονος Συμβουλίου δικηγόρων ἐν Χάνδακι βλ. αὐτόθι, σ. 43 (ἀριθ. 32 καὶ 35, ἔτ. 1305 καὶ 1306), 60 (ἀριθ. 12, ἔτ. 1310), 61 (ἀριθ. 15, ἔτ. 1310) καὶ 69 (ἀριθ. 41, ἔτ. 1315)· πρβλ. καὶ ἕτερα διορισμοῦ καστελλάνων ἐν Κρήτῃ αὐτόθι, σ. 43 (ἀριθ. 30, ἔτ. 1305), 58 (ἀριθ. 7, ἔτ. 1309), 89 (ἀριθ. 34, ἔτ. 1317), 97 - 98 (ἀριθ. 52, ἔτ. 1318) καὶ παρὰ Η. Νοίρετ, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 95 (ἀπὸ 13 Ἰουνίου 1398), 97 (ἀπὸ 6 Δεκεμβρίου 1398) καὶ 101 - 102 (ἀπὸ 31 Μαΐου 1399).

21. *quod sit advocatus in Candida*. Περὶ τοῦ διορισμοῦ του τούτου ὡς δικηγόρου ἐν Χάνδακι καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ τιμίας διαχειρίσεως τοῦ ἀξιωματός του γράφει ὁ Ντελλαπόρτας ἐν τῇ ἀνεκδότῳ αὐτοβιογραφίᾳ του (ἔνθ' ἄνωτ., στ. 1217 - 1236) τὰ ἑξῆς :

*Καί, ὡς ἤθελεν τὸ ριζικόν, ὁ χρόνος ἤφερε με
καὶ τὸ σκαλὴν ἐπάτησα τῆς εὐτυχουχίας :*
*νικιάρην μ' ἐκαίεττεσαν καὶ ἐποϊκάν με ἀβοκᾶτον,
1220 καὶ φανερώνω πάντοτε τὸ δίκαιον εἰς τὴν κρίσειν
καὶ ν' ἀναφέρνω τὸν κριτὴν τὸν φράγκικον τὸν νόμον,
συχνάκις νὰ δημηγορῶ, νὰ δείχνω τὴν ἀλήθειαν
μὲ παραδείγματα σοφῶν καὶ μὲ κεφάλαια νόμων
καὶ νὰ ἐνθυμίζω τὸν κριτὴν, νὰ πολεμῶ τὸ δίκαιον,
1225 καὶ αὐτὸς νὰ κρίνῃ ὡς ἤθελεν, κατὰ τὴν φρόνησίν του.
Ἔζησα χρόνους περισσοῦς, κερά, εἰς αὐτὸν τόφρικιν.
Ποτὲ (οὐκ) εὐρέθην εἰς ἐμὲν ἀσήμιν ἢ χρυσάφιν,
νὰ πῶσω σχῆμα ἵπποτες ἐγὼ κατὰ τοῦ νόμου,
(᾿ς) ἐτοπτο φέρνω μάρτυραν τὸν Ποιητὴν τοῦ κόσμου,
1230 ὁποῦ ἔναι Κύριος καὶ Θεὸς καὶ μόνος καρδιογνώστης,
(καὶ) πάλιν τοὺς εὐγενικοὺς τοὺς ἀρχοντες τῆς Χώρας
πὼς ἤμου πάντοτε ἐτοιμος εἰς τὲς ὑπόθεσεις των,
ὁμοίως καὶ τὴν πτωχολογίαν, καὶ τοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους,
χηράδες, λέγω, καὶ ὄρφανὰ καὶ Χριστιανοὺς καὶ Ἑβραίους,
1235 τὸ πῶς τοὺς εὐβοῦλενα καὶ πῶς τοὺς δεδεχόμεν
μὲ τὲς ἀγκάλες ἀνοικτὲς πάντοτε, ἡμέραν νύκταν.*

1218 ἐπάτησα τῆς nos : ἐπατηεις cod. || 1219 νικιάρην nos : νικυριάρην
cod. || 1224 τὸ nos (cf. v. 1220) : τὸν cod. || 1227 ποτὲ (οὐκ) nos : τότε cod. ||
1229 (ε) add. || 1231 (καὶ) add. || 1234 λέγω nos : -γουν cod.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται σαφὲς ὅτι ὁ Ντελλαπόρτας δὲν ἔλαβε τὸ ὄφρικιον τοῦ advocatoris Communis, ἀλλὰ τοῦ advocatus per omnes curias. Τὰ δύο ταῦτα ἀξιώματα εἶναι ὄλως διάφορα. Οἱ πρῶτοι ἦσαν ἀνώτατοι ὑπάλληλοι μερικῶν τῶν ἐν τῇ προστασίᾳ τῶν κρατικῶν συμφερόντων καὶ ἔχοντες καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν (εἶδος εἰσαγγελέων), οἱ δὲ δεύτεροι ἦσαν περὶ τοῦ ἀντιστοιχοῦ πρὸς τοὺς σημερινούς δικηγόρους (βλ. Heinrich Kretschmayr, Geschichte von Venedig, τόμ. 2, Gotha, 1920, σ. 108, 110, 119 καὶ 583). Δυστυχῶς, μεταξὺ τῶν καπιτουλαρίων

(ἦτοι τῶν περὶ τῆς δικαιοδοσίας καὶ τῶν καθηκόντων τῶν διαφόρων ὄφρικιούχων ἰσχυουσῶν διατάξεων) τῆς Κρήτης δὲν διεσώθησαν καὶ τὰ περὶ δικηγόρων, ὡς ἐξάγεται τοῦλάχιστον ἐκ τῆς ἐργασίας τοῦ Σπυρίδ. Μ. Θεοτόκη, Τὰ καπιτουλάρια τῆς Βενετοκρατουμένης Κρήτης, 1298 - 1500, «Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Κρητικῶν Σπουδῶν», τόμ. 4 (1940), σ. 114 - 175 (τὸ βιβλίον τοῦ E. Barbaro, *Legislazione Veneta. I Capitolari di Candia, Venezia, 1940*, δὲν ἠδυνήθημεν νὰ ἴδωμεν). Χρήσιμοι ὁμως ἐν προκειμένῳ διὰ τὴν ἀναλογίαν ἀποβαίνουν αἱ λεπτομέρειαι τὰς ὁποίας γνωρίζομεν περὶ τῶν εἰς τὴν βενετοκρατουμένην Μεθώνην καὶ Κορώνην δικηγόρων χάρις εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ Ἀντωνίου Γ. Μομφερράτου, *Μεθώνη καὶ Κορώνη ἐπὶ Ἐνετοκρατίας ὑπὸ κοινωνικὴν, πολιτικὴν καὶ δημοσιονομικὴν ἐποψιν*, ἐν Ἀθήναις, 1914, σ. 12 - 14. Ἐξ ἀναγραφῆς πάντως τῶν ὄφρικίων Κρήτης τοῦ ἔτους 1340, ἐκδεδομένης ἐν [G. M. Thomas - R. Predelli], *Diplomatarium Veneto - Levantinum* .. a. 1300 - 1350 [= pars I], Venetiis, 1880, σ. 253 (ἀναδημοσιευθεῖσης καὶ ὑπὸ Σπυρ. Μ. Θεοτόκη, Ἀποφάσεις Μείζονος Συμβουλίου, σ. 166 - 167, ὑπὸ ἐσφαλμένην χρονολογίαν 1349) πληροφοροῦμεθα ὅτι κατὰ τὸ ἀνωτέρω ἔτος ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν Χάνδακι δικηγόρων «inter omnes» ἀνήρχετο εἰς 16 (ἐνῶ *advocatores Communis* ἦσαν τρεῖς). Βραδύτερον, διὰ τῆς ἀπὸ 20 Μαρτίου 1379 ἀποφάσεως τοῦ Μείζονος Συμβουλίου (ἐκδεδομένης ὑπὸ Σπυρ. Μ. Θεοτόκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 148 - 149), ὁ ἀριθμὸς τῶν δικηγόρων τοῦ Χάνδακος περιορίσθη εἰς δώδεκα. Τοῦτο δ' ἴσχυε καὶ κατὰ τὸν χρόνον τοῦ διορισμοῦ τοῦ Ντελλαπόρτα. Ἔτερα ἐγγραφα διορισμοῦ δικηγόρων ἐν Χάνδακι, πλὴν τῶν ἐν τῇ προηγουμένῃ σημειώσει μνημονευθέντων, βλ. παρὰ Σπυρ. Μ. Θεοτόκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 38 (ἀριθ. 3, 4, 5, 6, 9, ἔτ. 1302) καὶ 42 (ἀριθ. 24 - 25, ἔτ. 1304). — Ζωηρὰν εἰκόνα τῆς πᾶν ἄλλο ἢ ἀνιδιοτελοῦς καὶ ἀμέμπτου πολιτείας τῶν δικηγόρων τοῦ Χάνδακος παρέχει εἰς ἡμᾶς ἕτερος ποιητὴς καὶ δικηγόρος ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, κατὰ ἓνα αἰῶνα μεταγενέστερος τοῦ Ντελλαπόρτα, ὁ Στέφανος Σαχλίκης εἰς τὴν αὐτοβιογραφίαν του τὴν ἐκδεδομένην ὑπὸ Σ. Δ. Παπαδημητρίου, Ὁ Στέφανος Σαχλίκης καὶ τὸ ποίημά του «Ἀφήγησις Παράξενος» (ῥωσιστί), Ὀδησός, 1896 (βλ. σ. 25 - 30, στ. 269 - 412)· πρβλ. καὶ Στεφ. Ἀ. Ξανθοῦ διδοῦ, Ἐκ τῆς ἐν Κρήτῃ Ἐνετοκρατίας. Ὁ ποιητὴς Σαχλίκης καὶ οἱ δικηγόροι τῆς Κρήτης πρὸ πέντε αἰῶνων, «Παναθήναια», τόμ. 18 (1909), σ. 177 - 180.

2

ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ L. TREVISAN
ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ Λ. ΝΤΕΛΛΑΠΟΡΤΑ
ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΟΥΛΤΑΝΟΝ ΤΗΣ ΤΥΝΗΣΙΑΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ

31 Μαΐου 1389

(Αὐτόδι, f. 8r - 8r)

Περίληψις. Ὁ Λόγης τῆς Βενετίας Anton. Venerio ἀναθέτει εἰς τὸν εὐγενῆ Leonardo Trevisan, ὑποναύαρχον τῆς Ἀδριατικῆς, ἵνα πλεύσῃ διὰ τῆς γαλέρας του εἰς Βερβερίαν καὶ ἀποβιβάσῃ (ἐνῶ αὐτὸς δὲν θὰ ἐξέλθῃ τοῦ πλοίου) τὸν πρὸς τὸν σουλτάνον τῆς Τυνησίας ὡς πρέσβυν ὑπὸ τῆς Βενετίας στελλόμενον Λεονάρδον Ντελλαπόρταν, μετὰ τιμητικῆς

συνοδείας, ἀφοῦ ἐπιδειξῆ προηγουμένως εἰς αὐτὸν τὰς ἐνταῦθα παρεχομένας ὁδηγίας.

Συμφώνως πρὸς τὰς ὁδηγίας ταύτας, ὁ Ντελλαπόρτας, ἐμφανιζόμενος ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου μετὰ τῶν διαπιστευτηρίων τῆς Βενετίας γραμμμάτων, θὰ ἐκθέσῃ τὰ ἀκόλουθα: Οἱ Βενετοὶ δὲν τρέφουν πρὸς τοῦτον μῖσος, ἀλλ' ἀγάπην καὶ εἰς ἔνδειξιν ταύτης ἀποστέλλουν πρὸς τὴν χώραν του πλοῖα καὶ ἐμπορεύματα. Εἰς πλοῖόν του κινδυνεῦσαν ἐκ τρικυμίας καὶ καταφυγὸν εἰς Μεθώνην οἱ ἔκῃ ρέκτορες παρέσχον πᾶσαν βοήθειαν. Τὰ εἰς Ἀλεξάνδρειαν μεταβαίνοντα καὶ ἐπιστρέφοντα πλοῖα του τυγχάνουν πάντοτε καλῆς μεταχειρίσεως ἐκ μέρους τῶν βενετικῶν πλοίων. Ἡλιζον διὰ τοῦτο οἱ Βενετοὶ ὅτι ὁ σουλτάνος θὰ παρήγγελλεν εἰς τοὺς ὑπηκόους του νὰ μεταχειρίζονται καλῶς τοὺς Βενετοὺς ὑπηκόους. Ἐπληροφορήθησαν ὅμως ὅτι γαλέραι τοῦ σουλτάνου, συναντήσασαι παρὰ τὴν Σικελίαν τὰ πλοῖα τοῦ Παύλου de Abbatibus καὶ τοῦ Ἰωάννου de Bernaba, ἠχμαλώτισαν τούτους καὶ τὰ πληρώματα καὶ ὠδήγησαν αὐτοὺς καὶ τὸ πλοῖον τοῦ πρώτου εἰς Βερβερίαν, ὅπου κατακρατοῦνται. Πρὸς ἀπολύτρωσιν τούτων καὶ ἀπόδοσιν τῶν ἐμπορευμάτων των οἱ Βενετοὶ εἶχον προαποστείλει πρὸς τὸν σουλτάνον πρέσβυν, ὅστις ὅμως ἐπαῆλθεν ἄπρακτος. Ὁ Ντελλαπόρτας, διὰ συνετῶν λόγων, δρεῖλει νὰ ζητήσῃ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἀπελευθέρωσίν των. Ἐὰν ὁ σουλτάνος προτείνῃ νὰ διατυπωθῆ ἔγγράφως σύμφωνον εἰρήνης, ὥστε νὰ εἶναι σεβαστὰ ἑκατέρωθεν τὰ εἰρηνικῶς ταξιδεύοντα δι' ἐμπορικοὺς σκοποὺς — ἐξωπλισμένα καὶ μὴ — σκάφη (ἔξαιρέσει τῶν πειρατικῶν, ἅτινα θὰ καταδιώκονται), ὁ Trevisan καὶ ὁ Ντελλαπόρτας ἐξουσιοδοτοῦνται πρὸς σύναψιν τῆς εἰρήνης, ὑπὸ τὸν πρωταρχικὸν ὅμως ὅρον τῆς ἀποδόσεως τῶν αἰχμαλώτων. Ἐὰν ὁ σουλτάνος θίξῃ τὸ θέμα τῆς εἰς αὐτὸν προξενηθείσης ζημίας ἐν τῇ νήσῳ Gerba, ὁ Ντελλαπόρτας ἄς ἀποκριθῆ ἐπιτηδείως ὅτι οἱ Βενετοὶ, ἐπειδὴ καθυστέρει νὰ ἐπιστρέψῃ ὁ προαποσταλεὶς χάριν φιλικῶν διαπραγματεύσεων πρέσβυς των καὶ ἐλέχθη ὅτι ἠχμαλωτίσθη ἐν Βερβερίᾳ, ἀπέστειλαν μετὰ τῶν Γενοατῶν τὰς γαλέρας των μὲ μόνον σκοπὸν τὴν ἔξαγοράν τῶν ὑπηκόων των. Ἐπανελθόντος ὅμως τοῦ πρέσβεως, ἔμαθον παρ' αὐτοῦ ὅτι ὁ σουλτάνος θὰ ἦτο πρόθυμος ν' ἀποδώσῃ τοὺς αἰχμαλώτους, ἐὰν ὁ πρέσβυς εἶχεν ἐξουσιοδοτήσιν πρὸς σύναψιν εἰρήνης. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεφάσισαν νῦν τὴν ἀποστολὴν τοῦ Ντελλαπόρτα ἐξουσιοδοτηθέντος πρὸς τοῦτο. Ἐὰν, τέλος, λεχθῆ ὑπὸ τοῦ σουλτάνου ὅτι Σαρακηνοὶ ὑπήκοοί του μετήχθησαν εἰς Βενετίαν ἢ εἰς βενετοκρατουμένας χώρας, ὁ Ντελλαπόρτας ἄς βεβαιώσῃ ὅτι τοῦτο δὲν συμβαίνει, πάντως ὅμως, ἂν ἐπανερευθεῖν ἄλλαχού, οἱ Βενετοὶ θὰ μεριμνήσουν περὶ τῆς εἰς τὸν σουλτάνον ἀποστολῆς αὐτῶν.

Ὁ Trevisan διατάσσεται ὅπως παραλάβῃ ἐκ Σικελίας ἢ Μάλτας πηδαιλοῦχος καὶ διερμηνεῖα γνώστην τῆς ἀραβικῆς γλώσσης, ἵνα συνοδεύσῃ τὸν Ντελλαπόρταν. Ἐὰν παραστῆ ἀνάγκη, ἄς πλεύσῃ καὶ εἰς ἄλλας χώρας τῆς

Βερβερίας πρὸς ἔξαγορὰν τῶν αἰχμαλώτων καὶ ἃς ἀποστείλῃ εἰς τὴν ξηρὰν τὸν Ντελλαπόρταν μετὰ τῆς προσηκούσης συνοδείας.

(Περὶ τοῦ ἀκολούθου κεφαλαίου, τοῦ προταθέντος ὑπὸ τοῦ Νικολ. Superantius, προτάσσεται ἐνταῦθα ἡ σημείωσις ὅτι οἱ ἐκ τῆς Γερουσίας Sapientes Consilii καὶ οἱ λοιποὶ — πλὴν τοῦ Superantius — Sapientes Ordinum ἤθελον ὅπως κατὰ τὴν μετάβασίν του αἰχμαλωτίσῃ ὁ Trevisan πᾶν τυνησιακὸν πλοῖον, αἱ δὲ λείπει καὶ τῆς μεταβάσεως καὶ τῆς ἐπανόδου περιέλωσιν εἰς τὸ Κοινὸν τῆς Βενετίας. Τὸ κεφάλαιον ὁμως ἐψηφίσθη ὡς ἔπεται).

Ἄν μὲν ἐπιτευχθῆ ἡ ἀπολύτρωσις τῶν αἰχμαλώτων, ἔχει καλῶς. Εἰ δὲ μή, ὁ Trevisan κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ἃς αἰχμαλωτίσῃ ὅσα τυνησιακὰ πλοῖα συναντήσῃ καὶ ἃς ἀποστείλῃ αὐτὰ (κρατῶν μόνον ὅσα εἶναι ἀνίκανα νὰ πλεύσουν) εἰς Βενετίαν μετὰ τῶν πληρωμάτων των, ἡ δὲ λείπει ἃς εἶναι ἰδική του.

Τὰ δῶρα τὰ στελλόμενα διὰ τὸν σουλτάνον καὶ τοὺς εὐγενεῖς του θὰ διανεῖμῃ ὁ Trevisan κατὰ τὴν ἰδίαν κρίσιν καὶ ἀναλόγως τῆς ἐξελιξέως τῶν διαπραγματεύσεων· ταῦτα εἶναι κρύσταλλα, ὑφάσματα χρυσοκέντητα (διὰ τὸν σουλτάνον), ἐρυθρὰ καὶ χρυσᾶ Κολωνίας (διὰ τοὺς εὐγενεῖς) κλπ. Διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς γαλέρας καὶ τὰς ἄλλας δαπάνας τοῦ ταξιδίου στέλλονται εἰς τὸν Trevisan 500 χρυσᾶ δουκάτα. Ἄν προσφερθῆ δῶρόν τι εἰς τὸν Ντελλαπόρταν ἐν Βερβερία, τοῦτο ἀνήκει καὶ δέον νὰ σταλῆ εἰς τὸ Κοινὸν τῆς Βενετίας. Τὰς δαπάνας συντηρήσεως τοῦ Ντελλαπόρτα καὶ ἐνὸς ὑπηρετοῦ του θ' ἀναλάβῃ ὁ Trevisan καὶ θ' ἀποζημιωθῆ ἀναλόγως· ὀφείλει δὲ νὰ τιμᾷ αὐτὸν ὡς ἀρμόζει. Ἄν ὁ εὐγενὴς Donato Justiniani, ὁ σταλεῖς μετὰ τοῦ πλοίου του εἰς Σικελίαν πρὸς φόρτωσιν σίτου, ὃν θὰ παρέδιδεν ὁ αὐθέντης Manfredus de Claromonte ἀντὶ τῆς εἰς τὴν Βενετίαν ὀφειλῆς του διὰ τὰς ὑποθέσεις τῆς Βερβερίας, δὲν ἐξεπλήρωσε τὴν ἀποστολήν του, ὁ Trevisan ἃς προβῆ εἰς διάβημα παρὰ τῷ Μανφρέδῳ, ἵνα παραδώσῃ ἢ τὸ φορτίον εἰς τὸν Donato ἢ τὰ ὀφειλόμενα 5500 δουκάτα εἰς τὸν Trevisan, ἐφοδιασθησόμενον καὶ μὲ ἐξουσιοδοτήσεως ἐπιστολήν πρὸς τὸν Μανφρέδον. Μετὰ τὸ πέρας τῆς ἀποστολῆς του ὁ Trevisan θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ στόλου τῆς Ἀδριατικῆς ἔλαβεν ἐντολήν ὅπως ἐξοπλίσῃ καὶ ἐφοδιάσῃ ἄριστα τὴν γαλέραν τοῦ Trevisan καὶ προσθήσῃ καὶ ἐξ πεζοῦς ἐπὶ πλεόν, ἐκτὸς ἂν οὗτος εὐρεθῆ πλησίον τοῦ Δυρραχίου, ὅτε θὰ λάβῃ τούτους ἐκ τῆς ἐκεῖ φρουρᾶς. Κατὰ τὴν ἐπάνοδόν του ὁ Trevisan θ' ἀποβιβάσῃ τὸν Ντελλαπόρταν εἰς Μεθώνην ἢ ὅπου ἄλλοῦ θελήσῃ οὗτος πρὸς εὐκολίαν του. Θ' ἀναφέρῃ δὲ γραπτῶς πᾶν ὅ,τι ἔπραξε καὶ ἐπέτυχε. Εἰς τὸν Ντελλαπόρταν παρεδόθησαν 7 λίραι, 9 σολδία καὶ 9 γρόσια, ἐντὸς ἐσφραγισμένου βαλαντίου, ἅτινα οὗτος θὰ καταθέσῃ εἰς τὸν Trevisan πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν.

MCCCLXXXVIIIJ die ultimo Maij.

f. 8r

Sapientes Ordinum.

Capta quod fiat comissio nobili viro ser

Leonardo Treuisano, vicecapitano culfi, ituro cum galea sua sola ad partes Barbarie pro redemptione miserabilium captivorum, in hac forma, videlicet:

Nos Anthonius Venerio, Dei gratia Dux Venetiarum et cet. Comittimus tibi, nobili viro Leonardo Treuisano, vicecapitano nostro culphi, quod in bona gratia de nostro mandato cum galea tibi commissa ire debeas ad partes Barbarie pro redemptione illorum nostrorum fidelium captiuorum in partibus illis. Et quando eris in partibus Barbarie, debeas per illum sapientum et dextrum modum, qui tibi videbitur, procurare de habendo saluum conductum pro eundo ad presentiam domini Regis siue Soldani Tunisij. Quo saluo conductu habito, debeas mittere et facere descendere in terram prudentem virum Leonardum de la Porta, quem ista de causa mittimus in nostrum ambaxiatorem, ut ipse compareat coram domino Soldano predicto et aliorum, sicut fuerit oportunum, quia intentio nostra est quod tu non discedas de galea ullo modo, sed mittas ipsum Leonardum de la Porta bene et honorabiliter sociatum pro honore nostri dominij. Et eidem Leonardo ostendere presentem commissionem ad suum beneplacitum, quia ipse debet exponere et exequi sicut inferius continetur. Qui Leonardus, quando erit ad presentiam ipsius domini, facta sibi primo honorabili salutatione, ut conuenit, et presentatis literis nostris credulitatis in personam suam, debeat exponere parte nostra quod, sicut notum est toti mundo, nos semper gessimus singularem deuotionem et amorem serenitati sue non imaginando unquam facere rem sibi displicibilem nec exosam, imo pro maiori caritate mittebamus de nostris navibus et mercationibus ad partes suas amicabiliter et fraterne. Etiam ipse dominus clare et patenter nouit quod, dum quedam eius navis maximi ualoris per fortunam alias ad partes nostras Mothoni foret peruenta, Rectores nostri illarum partium exhibuerunt sibi fauorem et subsidium maximum, subueniendo sibi taliter, quod per Dei gratiam ipsa nauis, que erat in maximo periculo, iuit cum salute ad viagium suum. Etiam adhuc per galeas et alia nostra, tam pro elapso tempore quam pro presenti, reperte fuerunt plures naues et nauigia subditorum suorum euntes et redeuntes de partibus Alexandrie et aliunde cum maximo hauere, que fuerunt continuo bene tractate et bene uise a predictis galeis et nauigijs nostris. Et pro tanto tenebamus firmissime quod sua serenitus manda-

34 alia nostra, évv. navigia

uisset omnibus suis subditis et fidelibus quod deberent abstinere se a
 40 quibuscunque noxijs inferendis gentibus et subditis nostris, sed debe-
 rent ipsos nostrates habere fauorabiliter commendatos. Et dum hec
 firmiter speraremus, nos sensimus, iam bono tempore elapso, et sic
 est rei ueritas, quod dum Paulus de Abbatibus et Johannes de Bernaba,
 ciues nostri, cum suis nauibus et mercationibus aliorum nostrorum
 45 ciuium forent in partibus Sicilie, alique galee Excellentie sue discen-
 dentes per illas partes ipsos nostros ciues cum marinarijs etiam fide-
 libus nostris ceperunt, ducentes eos et nauim predicti Pauli de Abbatibus
 ad partes Barbarie, ubi crudeliter et inhumaniter detinentur captiui.
 Quibus ad audientiam nostram peruentis, destinauimus ad presentiam
 50 sue serenitatis nostrum ambaxiatorem pro liberatione ipsorum nostro-
 rum fidelium et pro restitutione bonorum et rerum suarum, firmiter
 sperantes quod, attenta iustissima et rationabili requisitione nostra,
 ipse dominus Rex debuisset mandare quod omnes nostri predicti fuis-
 sent libere cum sua nauī et bonis dimissi pristinae libertati. Qui amba-
 55 xiator noster uacuis redijt nec obtinere potuit secundum iustissimam
 requisitionem nostram predictam. Unde ipse Leonardus de la Porta
 cum hijs et alijs sapientibus uerbis que sibi uidebuntur rogare debeat
 ipsum dominum parte nostra quod placeat mandare quod ipsi ciues
 et fideles nostri iam diu tam miserabiliter captiuati liberentur permit-
 60 tanturque abire prout de beniuolentia sua plene speramus.

Et si per ipsum dominum Regem diceretur quod uellet habere bonam
 pacem nobiscum, tunc respondeatur quod nos semper habuimus, quan-
 tum ex parte nostra, bonam pacem et bonum concordium secum et sic
 apparuit operis per effectum, sed si ipse Dominus rex uellet quod
 65 appareret per scripturam, nos sumus contenti habere bonam pacem
 secum et quod utraque partium siue subditi earum tractent se adinui-
 cem in quibuscunque partibus et locis se reperiant, tam in mari quam
 in terra, amicabiliter et fraterne et absque ulla molestia uel nouitate,
 exceptando ab hoc nauigia armata tam sua quam nostra que irent in
 70 cursum, quia omnibus manifestissimum est quod cursarios facimus
 persequi, cuiuscunque nationis existant, et hoc ut omnes possint secure
 nauigare et facere facta sua. Sed nauigia partis utriusque, tam armata
 quam desarmata, euntia et redeuntia pro mercationibus et pro bene
 agendo debeant tractari caritatiue, amabiliter et benigne. Et propterea
 75 {fo} facimus syndicatam in forma opportuna in personam tuam et
 Leonardi de la Porta predicti et utriusque uestrum pro fatiando et
 firmando pacem predictam. Dummodo primo et ante omnia restituan-
 tur captiui cum bonis et hauere suo vel saltem cum personis.

*Et si ipse dominus Rex siue Soldanus tangeret uerbum de damno
80 sibi illato ad insulam Cerborum et quod grauaretur de hoc, respondeat
ille Leonardus cum illis dextris et aptis uerbis que sibi uidebuntur
quod nouit Deus quod misimus ambaxiatam nostram ad presentiam
suam solummodo pro bono quietis et pacis et pro redemptione nostro-
rum, sperantes quod ipsi fuissent immediate restituti. Imo tenebamus
85 quod prefatus dominus Rex fecissent taliter puniri illos qui cepe-
runt nostros fideles predictos tam indebite et iniuste, quod decetero
aliquis ex suis non foret ausus talia nec similia attentare. Qui noster
ambaxiator in tantum distulit venire, quia dictum fuit nobis ipsum
fore retentum in partibus Barbarie, quod nos simul cum Januensibus
90 misimus nostras galeas solummodo pro redemptione captiuorum
nostrorum. Sed post reditum ipsius ambaxiatoris nostri, habuimus ab
eo quod dominus Rex predictus fuisset contentus restituere ipsos nostros
f. 8v fideles, si ipse | ambaxiator noster habuisset libertatem a nobis facere
pacem. Et propterea uoluimus te presentialiter transmittere in amba-
95 xiatorem nostrum pro firmando bonam pacem et bonum amorem inter
excellenciam suam et dominium nostrum, utendo istis et alijs excusa-
tionibus que sibi uidebuntur pro maiori fauore et bono agendorum.*

*Insuper si per ipsum dominum Regem diceretur quod forent con-
ducti Venetias aliqui de suis Saracenis uel in aliquo alio loco nostro,
100 tunc debeat idem Leonardus de la Porta quod uere nullus subditorum
ipsius domini est Venetiis nec in aliquo loco nostro et quod certissime,
si fuissent aliqui conducti et reperirentur, immediate prouidissemus de
mittendo ipsum uel ipsos ad eius presentiam sine aliquo fallo. Et pro-
mittat ipse Leonardus predicto domino quod, si decetero aliquis repe-
105 rietur, nos eos sibi transmittersimus omnino.*

*Insuper volumus quod debeas accipere in partibus Sicilie uel in
Molta pedotas sufficientes et instructos in illis partibus pro securitate
galee tibi commisse. Insuper etiam accipias unum interpretem siue
trucimanum sufficientem et bonum scientem linguam barbaram pro
110 eundo cum predicto Leonardo de la Porta ad presentiam predicti
domini Regis et aliorum dominorum illarum partium, sicut erit
expediens.*

*Et si opus fuerit quod uadas ad alias partes et terras Barbarie
pro redemptione nostrorum, uadas et facias quicquid boni poteris,*

85 fecissent, ἀνάγν. fecisset || 100 debeatquod, ἐνν. dicere || 108 interpretem, ἀνάγν. interpretem

115 *mittendo in terram ipsum Leonardum de la Porta bene et honorabiliter sotiatur, ut superius dictum est.*

Nota *quod infrascriptum capitulum, positum per ser Nicolaum Superantio, Sapientem Ordinum, captum fuit ut iacet, sed Sapientes Consilij et ceteri Sapientes Ordinum volebant quod, si ser Leonardus*
 120 *Treuisano eundo in Barbariam reperiret aliquod nauigium Barbarorum notabilis ualoris, debeat illud capere et intromittere. Item volebant quod totum hauere eundo et redeundo quod caperetur per ipsum ser Leonardum, deueniret in nostrum Commune. Et istud non fuit captum. Capitulum autem captum est uidelicet:*

125 *Et si obtinebis nostram intentionem predictam et habebis captiuos fideles nostros cum hauere suo vel sallem cum personis, bene quidem. Quando uero, facta omni experientia possibili, non posses obtinere secundum intentionem predictam et quod uideres te duci per uerba, relinquimus in libertate tua recedendi de inde sicut et quando tibi*
 130 *uidebitur. Et tunc, si aliquod nauigium uel nauigia Barbarorum reperires, debeas omnia illa capere et detinere et mittere personas et nauigia, si erunt abilia ad possendum nauigare, Venetias ad presentiam nostram, ut possimus de personis et nauigiis prouidere sicut nobis uidebitur. Hauere autem et bona que reperires in eis debeant esse tua et*
 135 *hominum tuorum. Et si nauigia non forent abilia pro fatiando ipsa conduci Venetias, fatias de illis prout tibi uidebitur, habendo diligentem mentem et curam quod homines non transfurentur, sed conserues eos et mittas Venetias quam citius poteris sine aliqua diminutione.*

Fecimus tibi assignari dona fienda domino Regi Tunisijs et alijs
 140 *baronibus suis sicut melius tibi uidebitur, habita primo per te informatione cui uel quibus dona predicta debebunt largiri. De quibus donis relinquimus in libertate tua dandi et non dandi secundum quod tibi uidebitur, secundum dispositiones negotiorum quas de inde reperies. Dona uero sunt uidelicet: unum Jocale cristalli, unus pannus brocha-*
 145 *tus auri quem dari faties prefato domino Soldano, item brachia XIII scarlati et tres panni auri de Cologna, de quibus panno et scarlato dispenses et fatias inter alios baronos, etiam si uideatur tibi dari de ipsis adhuc domino Soldano sicut tibi uidebitur.*

Insuper dari fecimus ducatos quinquaginta capitaneo nostro culfi
 150 *pro emendis austuribus, a quo capitaneo nostro habebis informationem de eo quod fecerit de austuribus predictis, quas tecum portabis et presentabis predicto domino Soldano et alijs, secundum quod tibi uidebitur. Et si non poterunt haberi de predictis austuribus, accipias dictos ducatos quinquaginta pro expensis tibi opportunis.*

155 *Insuper ordinauimus tibi mitti ducatos Vc auri tam pro paga galee tue quam pro alijs expensis que erunt necessarie et opportune pro via tua.*

Si aliquod donum fieret dicto Leonardo de la Porta in partibus Barbarie, illud uenire debet in nostrum Commune, quod mittere debeas Venetias vel in reditu tuo nostris officialibus rationum integre
160 *consignare.*

Debes facere expensas oris dicto Leonardo de la Porta cum uno famulo, quas expensas fatiemus tibi solui de bonis nostri Communis ad rationem quam soluunt mercatores qui vadunt super galeis a mercato. Quem Leonardum honorabis sicut conuenit et habebis eum fauo-
165 *rabiliter commendatum.*

f. 9r *Et si in uia tua sentires quod nobilis vir Donatus Justiniano, patronus coche misse per prouisores nostros bladi ad partes Sicilie pro caricando frumentum quod nobis promisit in solutum dare dominus Manfredus de Claromonte, pro denarijs nobis per eundem debitis pro*
170 *negotijs Barbarie, non habuisset suam expeditionem, debeas sollicitare apud predictum dominum Manfredum quod det expeditionem et caricum predictum ipsi ser Donato uel quod tibi assignet pecuniam nobis debitam per eundem, uidelicet ducatos Vm Vc et circa hoc fatias quicquid boni poteris. Fecimus autem tibi dari litteram credulitatis in personam*
175 *tuam domino Manfredi de Claramonte, quam sibi presentabis, si opus fuerit.*

Expeditus uero de negotijs tibi superius commissis, redeas in bona gratia ad custodiam tuam ad obedientiam et mandatum Capitanei nostri culfi.

180 *Comisimus insuper capitaneo nostro culfi quod mittat te bene et optime armatum et bene fulcitum ex hominibus de remo, ita quod galea sit tota cohoptata et quod non deficiat homo. Et ut uadas bene sotiatus, volumus quod debeat idem capitaneus dare tibi balistarios sex ultra illos quos habes. Verum si tu reperires te in partibus Dura-*
185 *chij, volumus quod sex ex balistarijs nostris existentibus in turri Durachij veniant et ascendant super galea tua.*

In reditu tuo ad culfum debeas ponere in terram predictum Leonardum de la Porta in Mothono vel in alio loco unde transires, sicut uoluerit predictus Leonardus pro maiori comodo suo, et nobis
190 *scribas ordinate quicquid feceris et obtinueris in predictis pro nostra informatione.*

Fecimus assignari predicto ser Leonardo de la Porta libras septem, seldos VIIIJ, grossos VIIIJ in uno burseto bullato, quos debet tibi consignari pro fatiando de expensis tibi necessarijs.

Σημειώσεις

Τὸ ἔγγραφο τοῦτο ἀπευθύνεται μὲν πρὸς τὸν Leonardo Trevisan, ὅστις θὰ μετέφερε διὰ τῆς γαλέρας του τὸν Ντελλαπόρταν εἰς Τυνησίαν, περιέχει ὅμως πρᾶγματι ὄχι μόνον τὰς πρὸς τὸν Trevisan ἀναγκαίας ὁδηγίας (στ. 1 - 21, 106 - 194), ἀλλὰ καὶ τὰς πρὸς τὸν Ντελλαπόρταν (στ. 21 - 105), καὶ ἰδίως ὅσας οἱ Βενετοὶ ἐθεώρουν ὡς ἀπορρήτους καὶ δὲν ἐπεθύμουν νὰ περιέλθουν εἰς τὸν ἐχθρὸν ἐν περιπτώσει συλλήψεως τυχόν τοῦ Ντελλαπόρτα. Μόνον εἰς χεῖρας τοῦ Trevisan θὰ ἦσαν αὐταὶ ἀσφαλεῖς, ἀφοῦ διετάσσετο (στ. 17 - 18) νὰ μὴ ἐξέλθῃ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τοῦ πλοίου. Ὅλιγαί μόνον, μὴ ἐμπιστευτικῆς φύσεως, ὁδηγίαι πρὸς τὸν Ντελλαπόρταν περιελήφθησαν ἐν τῷ ἀκολούθῳ ὑπ' ἀριθ. 3 ἐγγράφῳ πρὸς τοῦτον.

7. *tibi, nobili viro Leonardo Trevisano, vicescapitano nostro culphi*. Ὁ Leonardo Trevisan εἶναι γνωστὸς εὐγενῆς Βενετὸς ὑψηρῆς ποικιλοτρόπως τὴν πατριδα του κατὰ καιροὺς καὶ ἐν τέλει γενόμενος Δούκας Κρήτης (1409), ἔνθα καὶ ἀπεβίωσε τὸ αὐτὸ ἔτος ἐκ τοῦ λιμοῦ (βλ. H. Noiret, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 556 καὶ 210, σημ. 2). Κατὰ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμᾶς χρονικὸν διάστημα ὑπηρετεῖ ὡς ὑποδιοικητῆς τῆς ναυτικῆς μοίρας τῆς Ἀδριατικῆς (vicescapitanus culphi). Ὑπὸ τὴν ιδιότητά του ταύτην εἶχε λάβει πρὸ τριμήνου, τῆ 18 Φεβρουαρίου 1389, τὴν ἐντολὴν παρὰ τῆς Βενετικῆς Γερουσίας ὅπως παραλάβῃ καὶ ἀποβιβάσῃ εἰς Μεθώνην καὶ Κορώνην τὸν Pierazzo Malipiero, ὅστις ἀπεστέλλετο ὡς προνοητῆς Ναυπλίου καὶ Ἄργους. Τὰς δύο ταύτας πελοποννησιακὰς πόλεις εἶχεν ἀγοράσει προσφάτως ἡ Βενετία (12 Δεκεμβρίου 1388) παρὰ τῆς Μαρίας χήρας Πέτρου Cornaro, θύγατρὸς καὶ κληρονόμου τοῦ Γάλλου κυριάρχου αὐτῶν Guy d'Enghien, εἶχεν ὅμως σπεύσει νὰ καταλάβῃ αὐτάς, μὲ τὴν βοήθειαν καὶ τοῦ σουλτάνου Μουράτ τοῦ Α', ὁ Δεσπότης τοῦ Μορέως Θεόδωρος Α' ὁ Παλαιολόγος· βλ. τὴν περὶ τοῦ θέματος μονογραφίαν τοῦ Roberto Cessi, Venezia e l'acquisto di Nauplia ed Argo, «Nuovo Archivio Veneto», n.s., τόμ. 30 (1915), σ. 147 - 173, ἐν σ. 152 - 153 = Τοῦ αὐτοῦ, Politica ed economia di Venezia nel Trecento. Saggi, Roma, 1952, σ. 249 - 273, ἐν σ. 254· πρβλ. καὶ D. A. Zakynthinos, Le Despotat Grec de Morée, τόμ. 1, Paris, 1932, σ. 132 - 133 καὶ R. Loenertz, Pour l'histoire du Péloponnèse au XIVe siècle (1382 - 1404), «Revue des Études Byzantines», τόμ. 1 (1943), σ. 170. Καὶ εἰς μὲν τὴν παράλιον πόλιν τοῦ Ναυπλίου κατῳρῶσαν εὐθὺς νὰ θέσουν πόδα οἱ ὑπὸ τὸν Malipiero καὶ τὸν Trevisan σταλέντες Βενετοί, τὴν πόλιν ὅμως τοῦ Ἄργους ἐπέμενε νὰ κατέχῃ ὁ Θεόδωρος Παλαιολόγος, παρὰ τὰ πρὸς αὐτὸν γενόμενα, κατὰ τὰς ὁδηγίας τῆς Βενετικῆς Γερουσίας, διπλωματικὰ τούτων διαβήματα. Διὰ τοῦτο ἡ Γερουσία διέταξε τῆ 30 Μαΐου 1389 — ἦτοι τὴν προτεραίαν τῆς ἀπολύσεως τοῦ ἡμετέρου ἐγγράφου — τὸν διοικητὴν τῆς ναυτικῆς μοίρας τῆς Ἀδριατικῆς (capitaneum culphi) νὰ πλεύσῃ μετὰ τοῦ στόλου του εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου καὶ συναντηθῆ ἔκει μετὰ τοῦ Malipiero καὶ τοῦ Trevisan πρὸς ἄσκησιν ἐντονωτέρας πίεσεως ἐπὶ τοῦ Θεοδώρου Παλαιολόγου (R. Cessi, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 155 = Politica ed Economia di Venezia, σ. 256 - 257. — D. A. Zakynthinos, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 134). Ὡς θὰ ἴδωμεν ἐκ τοῦ ἐπομένου ὑπ' ἀριθ. 3 ἐγγράφου, ὁ ναύαρχος οὗτος, ἦτοι ὁ Nicolò Zeno, θὰ ἐπεβίβαζε τότε καὶ τὸν Ντελλαπόρταν ἐπὶ τῆς γαλέρας του, ἵνα ἀγάγῃ αὐτὸν ἐκ Βενετίας πρὸς τὸν Trevisan. Εἰς τὰ ὕδατα λοιπὸν τοῦ Ἄργολικοῦ κόλπου ἐναυλόχει ὁ Trevisan, ὅτε διετάχθη διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου νὰ πλεύσῃ εἰς Τυνησίαν μετὰ τοῦ πρὸς συνάντησίν του στελλομένου Ντελλαπόρτα. Εἰς τὸν μεταφέροντα τὸν Ντελλαπόρταν εἰς Ναύπλιον ναύαρχον τῆς Ἀδριατικῆς εἶχε

μάλιστα δοθῆ ἔντολή (βλ. τοὺς στ. 180 - 184) πρὸς ἄρτιον ἐξοπλισμὸν τῆς γαλέρας τοῦ Trevisan. Πότε περίπου οἱ Trevisan καὶ Ντελλαπόρτας ἀνεχώρησαν ἐκ Ναυπλίου, θὰ ἐξετάσωμεν ἐν τέλει τῶν σημειώσεων τοῦ ἐπομένου ὑπ' ἀριθ. 3 ἐγγράφου.

13. *domini regis sive soldani Tunisiæ*. Σουλτάνος τῆς Τυνησίας ἦτο τότε ὁ *Abu 'l - 'Abbas Ahmed* (1370 - 1394), ἐκ τῶν ἰκανωτέρων ἡγεμόνων τῆς δυναστείας τῶν Χαφσιδῶν, περὶ οὗ βλ. *R. Brunshvig, La Berberie Orientale sous les Hafside, τόμ. I, Paris, 1940, σ. 187 - 209.*

43. *Paulus de Abbatibus et Johannes de Bernaba*. Πρόκειται περὶ Βενετῶν κυβερνητῶν ἢ καὶ ἰδιοκτητῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πρώτου οὐδὲν εὖρομεν προχειρῶς, τοῦ Ἰωάννου *de Bernaba* ὅμως τὸ πλοῖον μνημονεύεται βραδύτερον εἰς ἀπόφασιν τῆς Βενετικῆς Γερουσίας (*Sen. Misti, Reg. XLIII, φ. 58*), χρονολογούμενην — καθ' ἃ εἰκάζομεν ἐκ τῆς θέσεώς της — ἀπὸ Μαΐου 1395, ὡς χρησιμοποιούμενον πρὸς φόρτωσιν σίτου ἐν Εὐβοίᾳ (βλ. *William Miller, Le rubriche dei Misti del Senato, libri XV - XLIV, ἐν ΔΙΕΕ, τόμ. 7 (1910), σ. 117*: «*Elongatus fuit terminus caricandi ceres in partibus Nigropontis usque medium mensem Junii... duabus navibus solummodo, scilicet Johannis de Bernaba et Menegutii Pampano...*»).

49 - 55. *destinavimus... nostrum ambaxiatorem... qui... vacuus rediit*. Τίς ὁ πρὸ τοῦ Ντελλαπόρτα σταλείς πρεσβευτῆς οὗτος τῶν Βενετῶν, δὲν γνωρίζομεν ἀλλοθεν. Περὶ αὐτοῦ γίνεται λόγος καὶ περαιτέρω (στ. 82 - 94), ὁπόθεν συνάγεται ὅτι εἶχεν ἀποσταλῆ ὀλίγον πρὸ τῆς κατὰ τῆς νήσου *Gerba* ἐκστρατείας τῶν Γενουατῶν, ἄρα πρὸ τοῦ Ἰουνίου τοῦ 1388 (βλ. τὴν ἀκόλουθον σημείωσιν) καὶ ὅτι, μεθ' ἰκανὴν χρονοτριβὴν, ἐπέστρεψεν ἄπρακτος, διότι δὲν εἶχεν εἰδικὴν παρά τῆς Βενετίας ἐξουσιοδότησιν, οἷαν ἀπῆτει ὁ σουλτάνος, πρὸς σύναψιν συνθήκης.

79 - 80. *de damno sibi illato ad insulam Cerborum*. Νοεῖται βεβαίως ἡ ἐκστρατεία τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος ὠργάνωσαν καὶ ἐπραγματοποίησαν κατὰ τοῦ σουλτάνου τῆς Τυνησίας οἱ Γενουάται ὑπὸ τὸν *Raffaele Adorno*, ἀδελφὸν τοῦ Δόγη, καὶ ὁ ναύαρχος τῆς Σικελίας *Manfredo di Chiaromonte*, βοηθούμενοι μᾶλλον ἢ ἦττον καὶ ὑπὸ τῶν ἄλλων ἰταλικῶν πολιτειῶν τῶν μαστιζομένων ὑπὸ τῶν ἐκ Βερβερίας πειρατῶν. Ἡ ἐκστρατεία, ἀρχίσασα τὴν 28 Μαΐου, ἀπέληξεν εἰς τὴν κατ' Ἰούνιον τοῦ 1388 κατάληψιν τῆς ἐν τῷ *μυχῷ* τοῦ κόλπου τοῦ *Gabes* τυνησιακῆς νήσου *Gerba*, ἣτις ἀπετέλει τὸ κύριον ὀρμητήριον τῶν πειρατῶν τούτων (βλ. *Mas Latrie, Relations et commerce de l'Afrique Septentrionale ou Magreb avec les nations chrétiennes au moyen âge, Paris, 1886, σ. 415 - 416.* — *J. Delaville Le Roulx, La France en Orient au XIVe siècle. Expéditions du maréchal Boucicaut, Paris, 1885, σ. 166 - 167.* — *R. Brunshvig, La Berberie Orientale κατ., τόμ. I, σ. 197 - 198*). Κατὰ τὸν *Mas Latrie* (σ. 415), ἡ Βενετία, μὴ ἔχουσα ἐπαρκεῖς ἀφορμὰς ρήξεως πρὸς τὸν σουλτάνον *Abu'l-Abbās*, περιορίσθη φρονίμως εἰς τὴν ὑπόσχεσιν πέντε γαλερῶν, τὰς ὁποίας αἱ περιστάσεις δὲν ἐπέτρεψαν ν' ἀποστείλῃ, κατὰ δὲ τὸν *Delaville Le Roulx* (σ. 167) αὕτη, παρακληθεῖσα ὅπως μετάσῃ εἰς τὴν ἐκστρατείαν, δὲν ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς ρῆξιν πρὸς τὸν σουλτάνον τοῦτον καὶ ἠρνήθη πᾶσαν συμμετοχὴν. Ἐγγύτερον ὅμως πρὸς τὰ πρᾶγματα εἶναι τὰ γραφόμενα ὑπὸ *Brunshvig* (σ. 197) — ἔχοντος ὑπ' ὄψιν καὶ διαταγὴν τῆς Βενετίας ἀπὸ Μαρτίου 1388 (παρὰ *H. Noiret, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 19*) περὶ ἀποστολῆς δέκα τοξοτῶν ἐκ Κρήτης εἰς Κέρκυραν, ἵνα ἐπιβιβασθῶν τῶν ἐκεῖθεν εἰς Βερβερίας σταλησομένων γαλερῶν — καθ' ἃ ἡ Βενετία προσέφερε μὲν πέντε γαλέρας, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἀκολούθως ὑπανεχώρησε. Διότι ἐκ τοῦ παρόντος ἐγγράφου μαρτυρεῖται ἐπισημῶς ὅτι ἡ Βενετία ἀπέστειλε πρᾶγματι γαλέρας τινὰς

(στ. 90), διό καὶ προσπαθεῖ νῦν νὰ εὕρη τρόπον δικαιολογίας πρὸς τὸν σουλτάνον.

166 - 167. *nobilis vir Donatus Justiniano, patronus cochae*. Τὸν πλοιοκτήτην τοῦτον δὲν εὔρομεν μεμαρτυρημένον ἄλλοθεν.

168 - 170. *frumentum quod nobis promisit in solutum dare dominus Manfredus de Claromonte pro denariis nobis per eundem debitis pro negotiis Barbariae*. Πρόκειται περὶ τοῦ Σικελοῦ ναυάρχου Μανφρέδου III de Clermont († 1391), ὅστις εἶχε καταστῆ ὁ οὐσιαστικὸς κυρίαρχος τῆς Σικελίας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Φρειδερίκου III (1377) καὶ καθ' ὃν χρόνον ἡ θυγάτηρ τούτου βασίλισσα Μαρία ἦτο ἀνήλικος (βλ. περὶ αὐτοῦ J. Delaville Le Roulx, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 166, σημ. 1· τὴν νεωτέραν βιβλιογραφίαν βλ. ἐν « Enciclopedia Italiana », τόμ. 9 (1931), σ. 992, ἄρθρ. Chiaramonte). Ὡς ἐλέχθη ἀνωτέρω (σημ. εἰς στ. 79 - 80), οὗτος ἦτο ἐκ τῶν ἡγετῶν τῆς κατὰ τῆς νήσου Gerba ἐκστρατείας, μετὰ δὲ τὴν κατάληψιν αὐτῆς, ἀποζημιώσας διὰ 36 000 φλωριῶν τοὺς συμμετασχόντας Γενοῦάτας, ἀπέβη ὁ μοναδικὸς αὐτῆς κύριος (J. Delaville Le Roulx, ἔνθ' ἀνωτ., σ. 167). Ἐκ τίνος συγκεκρυμένης αἰτίας προήρχετο ἡ εἰς τὴν Βενετιαν ὀφειλὴ τοῦ Μανφρέδου ἐκ 5500 δουκάτων (βλ. στ. 173) δὲν δύναται νὰ συναχθῆ ἐκ τῆς ἀορίστου φράσεως « pro negotiis Barbariae »· μήπως τὸ ποσὸν τοῦτο θὰ ἐδίδετο ὁμοίως ὡς ἀποζημιώσεις εἰς τοὺς Βενετοὺς διὰ τὴν εἰς τὴν ἀνωτέρω ἐκστρατείαν μικρὰν, ἔστω, συμμετοχὴν των;

3

ΟΔΗΓΙΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ Α. ΝΤΕΛΛΑΠΟΡΤΑΝ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΗΣ ΑΥΤΟΥ

31 Μαΐου 1389

(Αὐτόθι, f. 9r)

Περίληψις. Ὁ Λεονάρδος Ντελλαπόρτας διατάσσεται ὑπὸ τοῦ Δόγη, ὅπως, ἐπιβαίνων τῆς γαλέρας τοῦ Νικολάου Ζενο, διοικητοῦ τῆς ναυτικῆς μοίρας τῆς Ἀδριατικῆς, ἔλθῃ πρὸς συνάντησιν τοῦ ὑποδιοικητοῦ ταύτης Λεονάρδου Τρεβισάν, μεθ' οὗ θὰ μεταβῆ εἰς Βεροβεριάν ὡς πρεσβευτὴς τῆς Βενετίας πρὸς τὸν σουλτάνον τῆς Τυνησίας καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας. Αἱ ὀδηγίαι ἔχουν δοθῆ εἰς τὸν Τρεβισάν μετὰ τὴν ἐντολὴν ὅπως ἐπιδεικνύῃ αὐτὰς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν εἰς τὸν Ντελλαπόρταν, ὅστις ἐλπίζεται ὅτι θὰ φανῆ ἀντάξιός τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ Δόγη.

Αἱ δαπάναι διατροφῆς τοῦ Ντελλαπόρτα καὶ τοῦ ὑπηρέτου του θὰ καταβληθοῦν διὰ τοῦ Ζενο καὶ τοῦ Τρεβισάν καὶ θὰ βαρύνουν τὸ βενετικὸν δημόσιον. Κατὰ τὴν ἀπόβασίν του εἰς τὴν ξηρὰν θὰ λάβῃ ὑπὸ τοῦ Τρεβισάν τὰ ἀναγκαῖα χρήματα. Ὁ Τρεβισάν κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν θὰ τὸν ἀποβιβάσῃ εἰς Μεθώνην ἢ ὅπου ὁ ἴδιος ὁ Ντελλαπόρτας κρίνῃ δι' ἑαυτὸν προσφορώτερον. Ἐντὸς ἐσφραγισμένου βαλαντίου τῷ παρεδόθησαν 7 λίραι, 9 σολδία καὶ 9 γρόσια, ἅτινα ὀφείλει νὰ ἐγχειρίσῃ εἰς τὸν Τρεβισάν.

Ἐγένετο τῆ ὑστάτῃ [= 31] Μαΐου, Ἰνδικτ. XII [= 1389].

Et sic una tua scriptura quod nobis dei dicitur...
 Et sic una tua scriptura quod nobis dei dicitur...
 Et sic una tua scriptura quod nobis dei dicitur...
 Et sic una tua scriptura quod nobis dei dicitur...
 Et sic una tua scriptura quod nobis dei dicitur...

Expeditio tua...
 Expeditio tua...
 Expeditio tua...

Confirmatio...
 Confirmatio...
 Confirmatio...

In...
 In...
 In...

Et sic...
 Et sic...
 Et sic...

Commissio...

Commissio...
 Commissio...
 Commissio...
 Commissio...
 Commissio...

Et sic...
 Et sic...
 Et sic...

Quand...
 Quand...
 Quand...

Confirmatio...
 Confirmatio...
 Confirmatio...
 Confirmatio...
 Confirmatio...

2. Το τέλος του υπ' αριθ. 2 και το υπ' αριθ. 3 έγγραφον.
 'Οδηγία προς Λεονάρδον Ντελλαπόρταν, από 31 Μαΐου 1389
 (Archivio di Stato di Venezia - Senato Misti, Reg. 41, f. 9r)

Commissio data sapienti viro Leonardo de la Porta.

*Nos Anthonius Venerio, Dei gratia Dux Venetiarum et cet. Comiti-
timus tibi, circumspecto viro Leonardo de la Porta, ciui et fideli nostro,
quod de nostro mandato vadas cum presenti galea nobilis viri ser Nicolai
5 Geno, capitanei nostri culfi, ad reperiendum nobilem virum ser Leonar-
dum Treuisano, vicecapitaneum nostrum culfi, cum quo ibis ad partes
Barbarie, secundum nostrum mandatum et secundum commissionem
sibi datam. Et quia eris noster ambaxiator ad eundem ad presentiam
domini regis siue Soldani Tunisij et aliorum dominorum Barbarie,
10 commisimus eidem ser Leonardo Treuisano quod debeat tibi ostendere
commissionem quam ei dedimus ad omnem tuam uoluntatem, ut sis de
omnibus plenissime informatus. In quibus negotijs nostris taliter te
geres, quod possis apud nos dignissime commendari, prout plene spe-
ramus de persona tua.*

15 *Expense uero pro te et famulo tuo fient tibi per capitaneum
nostrum predictum et per dictum ser Leonardum Treuisano, quas
expensas fatiemus eis solui de bonis nostri Communis.*

*Quando uero descendes in terram, predictus ser Leonardus dabit
tibi pecuniam opportunam pro expensis tuis.*

20 *Commisimus etiam predicto ser Leonardo Treuisano quod expe-
ditus de partibus Barbarie debeat ponere te in terram in Molhono uel
in alio loco unde transiret, sicut volueris pro maiori comodo tuo.*

*Fecimus tibi assignari in uno sacho bullato libras septem, soldos
novem, grossos VIIIJ, quos denarios debeas presentare ser Leonardo
25 Treuisano predicto. Et scribas nobis omnia que feceris et habueris pro
nostra informatione per tuas litteras speciales.*

Datum in nostro ducali palatio die ultimo Maij XIJa Indictione.

Σημειώσεις

Εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο, ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν Λεονάρδον Ντελλαπόρταν καὶ ἀποτελοῦν ἄμεσον συνέχειαν τοῦ προηγουμένου, πρὸς ὃ συμπίπτει καὶ κατὰ τὴν ἡμερομηνίαν, περιέχονται μόνον αἱ εἰς τὰς πρακτικὰς λεπτομερείας τοῦ ταξιδίου του ἀναγόμενα ὁδηγία, οὐχὶ δὲ καὶ αἱ περὶ τῶν διπλωματικῶν αὐτοῦ ἐνεργειῶν. Αὗται περιελήφθησαν εἰς μόνον τὸ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγραφον πρὸς τὸν Trevisan, διὰ τοὺς ἀνωτέρω (σ. 357) ἐκτεθέντας λόγους ἀσφαλείας, τὸ ὁποῖον, ἄλλως τε, περιέχει καὶ πάσας σχεδὸν τὰς τοῦ προκειμένου ἐγγράφου. Ἐκ τῆς ἐν στ. 23-25 μνείας ὅτι εἰς τὸν Ντελλαπόρταν παρεδόθη ἐσφραγισμένον βαλάντιον ἵνα τὸ κομίσῃ εἰς τὸν Trevisan (τοῦτο μνημονεύεται καὶ ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 2 ἔγγραφῳ, στ. 192-194) καθίσταται προφανὲς ὅτι ὁ Ντελλαπόρτας κατὰ τὴν ἀπόλυσιν τοῦ ἐγγράφου εὐρίσκετο ἐν Βενετία. Ἐντεῦθεν θ' ἀνεχώρει πρὸς συνάντησιν τοῦ Trevisan, ἐπιβαζόμενος εἰς τὴν γαλέραν τοῦ ναυάρχου τῆς Ἀδριατικῆς, ὅστις πράγματι, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω (ἔγγρ. ἀριθ.

2, σημ. εἰς στ. 7), εἶχε διαταχθῆ ἀκριβῶς τὴν προτεραιάν τῆς ἀπολύσεως τοῦ παρόντος ἐγγράφου (30 Μαΐου 1389) νὰ πλεύσῃ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐκεῖ ναυλοχούσης ὑπὸ τὸν Trevisan ναυτικῆς μοίρας.

4. *vadas cum praesenti galea nobili viri ser Nicolai Geno, capitanei nostri culfi*. Ὁ Nicolò Zeno († 1402), ναύαρχος τότε τῆς Ἀδριατικῆς, εἶναι πρόσωπον ἀρχοῦντως γνωστὸν εἰς τὴν πολεμικὴν καὶ ναυτικὴν ἱστορίαν τῆς Βενετίας. Ὁνομαστὴ τυγχάνει ἰδίᾳ ἢ ἀφήγησις τῶν μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀντωνίου τολημῶν θαλασσοποριῶν καὶ ἐξερευνήσεών του εἰς τὰς βορείους θαλάσσας, τῆς ὁποίας ἡ αὐθεντικότης εἶχε τεθῆ πρὸς στιγμὴν ἐν ἀμφιβόλῳ. Βλ. προχειρῶς τὸ περὶ αὐτοῦ ἐν « Enciclopedia Italiana », τόμ. 35 (1937), σ. 921 ἄρθρον τοῦ R [oberto] A [lma] zia], ἔνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία (τὴν ἐκεῖ σημειουμένην μελέτην τοῦ A. Da Mosto, *I navigatori Nicolò e Antonio Zeno*, ἐν « Miscellanea Luzzio », Firenze, 1935, ἔνθα παρέχεται ἀπκριβωμένη βιογραφία του ἐκ τῶν ἀρχαίων πηγῶν, δὲν ἠδυνήθην δυστυχῶς νὰ χρησιμοποιήσῳ).

21 - 22. *debeat ponere te in terram in Mothono vel in alio loco... pro majori commodo tuo*. Ὁ Trevisan διετάχθη ὅπως κατὰ τὴν ἐκ Τυνησίας ἐπάνοδον ἀποβιβάσῃ τὸν Ντελλαπόρταν εἰς Μεθώνων ἢ ἄλλον τόπον τῆς ἀρρεσκείας τούτου (βλ. καὶ ἔγγρ. ἀριθ. 2, στ. 187 - 189), προφανῶς ἵνα ὁ Κρής πρεσβευτὴς δυνηθῆ εὐχερέστερον νὰ μεταβῆ ἐκεῖθεν εἰς Χάνδακα, ἔνθα ἔμελλε ν' ἀναλάβῃ τὸ διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 ἐγγράφου ἀπονεμηθὲν εἰς αὐτὸν ὄφρικιον τοῦ δικηγόρου.

25 - 26. *Et scribas nobis omnia quae feceris...per tuas litteras speciales*. Ὁ Ντελλαπόρτας συνερωφώθη ὄντως, μετὰ τὴν ἐκ Τυνησίας εἰς Κρήτην ἐπάνοδόν του, πρὸς τὴν ἐντολὴν ταύτην διὰ τῆς ἀποστολῆς εἰς Βενετίαν τῆς περὶ τῶν πεπραγμένων του ἐκθέσεως, ἧς γίνεται μνεῖα ἐν τῷ ἐπομένῳ ὑπ' ἀριθ. 4 ἐγγράφῳ (βλ. στ. 19 - 20).

Πότε ὁ Ντελλαπόρτας καὶ ὁ Trevisan ἀνεχώρησαν ἐκ Πελοποννήσου εἰς Τυνησίαν; Ὁ Ντελλαπόρτας, ἀποπλεύσας ἐκ Βενετίας μετὰ τὴν 31 Μαΐου 1389, θὰ ἐφθασε βεβαίως ἐντὸς τοῦ Ἰουνίου εἰς Ναύπλιον, ὅπου συνήντησε τὸν Trevisan. Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν ἀνεχώρησαν ἀμέσως, ἀλλ' ἐδέξασε νὰ παραμείνῃ ὁ Ντελλαπόρτας ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐπὶ μικρόν, μέχρις ὅτου ὁ Trevisan διευθετήσῃ πᾶσαν ἐκκρεμότητα καὶ ἐτοιμασθῆ. Διότι ἐξ ἐγγράφου τῆς Βενετικῆς Γερουσίας ἀπὸ 23 Ἰουλίου 1389 (βλ. R. Cessi, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 158 = *Politica ed Economia di Venezia*, σ. 259. — D. A. Zakynthinos, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 134 - 135) πρὸς τὸν Trevisan καὶ Malipiero μανθάνομεν ὅτι οὗτοι κατέλαβον μόλις τὸ εἰς τὸν Δεσπότην τοῦ Μυστρᾶ ἀνήκον φρούριον τοῦ Βασιλοποτάμου. Ὁποσδήποτε λοιπὸν ὁ Ντελλαπόρτας μετὰ τοῦ Trevisan δὲν ἀνεχώρησαν ἐνωρίτερον τοῦ τέλους Ἰουλίου 1389. Εἶναι ἐξ ἄλλου πιθανώτατον ὅτι εἰς τὴν κατὰ τοὺς μῆνας τούτους Ἰούνιον - Ἰούλιον 1389 διαμονὴν τοῦ Ντελλαπόρτα ἐν Ναυπλίῳ, ἐν ἀναμονῇ τῆς μετὰ τοῦ Trevisan εἰς Τυνησίαν ἀναχωρήσεώς του, ἀναφέρονται τὰ ὑπ' αὐτοῦ γραφόμενα ἐν τῇ ἀνεκδότῳ αὐτοβιογραφίᾳ του (« Διάλογος Ξένου καὶ Ἀληθείας », στ. 1246 - 1251), ὅτι ἀπεστάλη ὑπὸ τῆς Βενετίας :

*εἰς τὸν Δεσπότην δεύτερον καὶ αὐθέντην τοῦ Μορέως,
λέγω σε, εἰς τὸν κύρ Θεόδωρον, μέγαν Παλαιολόγον,
τὸν ἐκ γονέων τῶν λαμπρῶν αὐγούσιων βασιλέων
τῆς Κοινοτανίου Πόλεως μετὰ τῶν περιχώρων
ἅπανω εἰς τὰ ψηλὰ βουνὰ τοῦ Ἄρχου ἐδέκτηκέν με
μετὰ τιμῆς, ὡς ἔπρεπεν, καὶ τὸ εἶχα ἐπλήρωσά το.*

1250

1248 ἐκ γονέων τῶν nos : ἐν γνίσιν cod. || βασιλέων nos : -λέαν cod.

Πράγματι, γνωρίζομεν ὅτι αἱ μετὰ τοῦ Θεοδώρου Παλαιολόγου διαπραγματεύσεις τῶν ἀπεσταλμένων τῆς Βενετίας Malipiero καὶ Trevisan συνεχιζόντο πάντοτε καὶ μάλιστα ὅτι ἡ Βενετικὴ Γερουσία, δι' ἐντολῆς τῆς ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1389 (Senato Misti, Reg. 41, φ. 16^v), διέτασε τὸν Malipiero καὶ τὸν ναύαρχον τῆς Ἀδριατικῆς νὰ προβοῦν εἰς νέα προσωπικὰ διαβήματα πρὸς τὸν Θεόδωρον καὶ τὸν πενθερόν του Nerio Acciaiuoli πρὸς παράδοσιν τοῦ Ἄργους (R. C e s s i, ἔνθ' ἄνωτ., σ. 157 = Politica ed Economia κλπ., σ. 258 - 259). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι καὶ ὁ τότε μόλις ἀφικόμενος ἐκεῖ Ντελλαπόρτας μετέσχεν ὡς μέλος μιᾶς τῶν βενετικῶν τούτων πρεσβειῶν καὶ ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τοῦ Δεσπότη τοῦ Μορέως, ἐγκατεστημένου τότε ἐντὸς τοῦ βυζαντινοῦ φρουρίου τοῦ ἐπιστεφόντος τὴν ἀκρόπολιν τοῦ Ἄργους Λάρισσαν, ἣτις, δεσπόζουσα τῆς ἀργολικῆς πεδιάδος, ἐνεποίησεν εἰς τὸν Ντελλαπόρταν ἐντύπωσιν « ψηλῶν βουνῶν ». Ἴσως δὲ καὶ ἔνεκα τῶν ἀκάρπων πάντως διαπραγματεύσεων τούτων (αἵτινες ἠνάγκασαν τὸν Malipiero νὰ παραιτηθῆ) καθυστέρησεν ὁ ἀπόπλους τοῦ Trevisan καὶ τοῦ Ντελλαπόρτα. Ὅτι πάντως ἡ εἰς Τυνησίαν ἀποστολὴ αὐτῶν εἶχεν ἤδη ἀχθῆ εἰς πέρας τὸν Δεκέμβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1389, μαρθάνομεν ἐκ τοῦ ἐπομένου ἐγγράφου.

Ἰκανὰς περὶ τῆς διπλωματικῆς του ταύτης ἀποστολῆς λεπτομερεῖας παρέσχεν ἡμῖν αὐτὸς οὗτος ὁ Ντελλαπόρτας ἐν τῇ αὐτοβιογραφίᾳ του, ἐξ ἧς παραλαμβάνομεν (ἔνθ' ἄνωτ., στ. 1252 - 1277) τὰ ἀκόλουθα :

- 1255 *Τρίτον εἰς τὸν Σαρακηνὸν σουλτάνον Βαρβαρίας καὶ ῥήγαν εἰς τὴν Τύνιστον καὶ αὐθέντην Ἀραβίας με ἀρματωμένον κότεργον σιτὴν Τύνιστον ἐπῆγα ὡς διὰ μεγάλες καὶ πολλὰς ὑπόθεσεις τὲς εἶχεν, κερὰ μου, τὸ Κουμουνὶ μας μετ' αὐτον τὸν σουλτάνον. Εἶχα μεγάλην ἐξουσίαν ἐγὼ ἀπὲ τὸ Κουμουνὶν νὰ στερεῶνω, ὡς μοῦ φρανῆν, ἀγάπην τε καὶ μάχην.*
- 1260 *Ἐθγενικὰ χαρίσματα λαμπρὰ καὶ τιμημένα ἔδωκα τὸν Σαρακηνόν, ἐδέχτην τα εὐχαρίστως. Ἐτίμησεν, ἐδέχθηκεν μετὰ τιμῆς καὶ δόξης, ὤρισεν τοὺς ἀνθρώπους του, ἔδωκαν μου κατοῦναν ἐξομπλισμένην ἐκ πασῶν πραγμάτων ἀναγκαίων εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάπαισιν μετὰ τὰ παιδόπουλά μου.*
- 1265 *〈Μὲ〉 ταῦτα, 〈ἐπεῖν〉 με τρίμερον ἐκάιζαμε ἀλλήλως, εἶπαμεν, ἐνεφέραμεν ἐμπρός εἰς τὸν σουλτάνον κεφάλαια καὶ ζητήματα ἀρίφνητα, σὲ λέγω. Δὲν θέλω νὰ πολυλογῶ, διὰ νὰ ἔλθωμεν εἰς ἄλλον : νὰ ἰδῶ τῆς τύχης πρόσωπον, νὰ ἐβγῶ ἐκ τὴν δυστυχίαν,*
- 1270 *ἐκ τὸν σουλτάνον ἔλαβα μετὰ περιχαρίας ὄ,τι καὶ ἂν τὸν ἐζήτησα, εἶνα νὰ μὴ με λειψη. Ἐκ τὲς φλακὲς τὲς ἰσχυρὲς καὶ ἀπὲ τὰ τραβεσρόρια ἐξέβαλα ἐβδομήκοντα ἀνθρώπους Βενετίκους· μέσον δὲ τούτων, Δέσποινα, ἦσαν πραγματευτιάδες,*
- 1275 *καραβοκύριοι ἐντιμοὶ, πλούσιοι μὰ τὴν ἀλήθειαν. Χαρίσματα μοῦ ἐχάρισεν διὰ τὸ λαμπρὸν Κουμουνὶν ἐντιμα, μάθε, καὶ λαμπρὰ, ξένα μὰ τὴν ἀλήθειαν.*

1252 *σαρεκίνον cod.* || 1253 *τόν cod.* || 1254 *Τόνιστον cod.* || 1257 *εἶχα nos : ἡχαμεν cod.* || 1258 *τε nos : δὲ cod.* || 1262 *ἀνθρώπους nos : ἐν τραπίτους cod.* || *ἔδωκαν nos : -κα cod.* || 1265 *〈Μὲ〉 ... (ἐπεῖν) add. metri gratia* || 1269 *ἐκ nos : εἰς cod.* || 1272 *φλακὲς nos : φυλακὲς cod.* || 1276 *τόν cod.*

Ὡς παρατηρεῖ τις, τὰ ἀνωτέρω ὑπὸ τοῦ Ντελλαπόρτα γραφόμενα περὶ τῆς μεταβάσεώς του εἰς « Τύνιστον », πρὸς « τὸν Σαρακηνὸν σουλτάνον Βαρβαρίας » καὶ « μὲ ἀρματωμένον κάτεργον » (στ. 1252 - 1254), ἐξουσιοδοτημένου πλήρως ἀπὸ τὸ « Κουμούνι » (Compiune) τῆς Βενετίας νὰ διαπραγματευθῆ περὶ εἰρήνης ἢ πολέμου (στ. 1257 - 1258), ὡς καὶ περὶ τῆς προσφορᾶς πολυτίμων δώρων ὑπὸ τῆς Βενετίας εἰς τὸν σουλτάνον καὶ τάνάπαλιν (στ. 1259 - 1260, 1276 - 1277), συμφωνοῦν πληρέστατα πρὸς τὰς εἰδήσεις τὰς παρεχομένας ὑπὸ τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδομένων ἐπισήμων βενετικῶν ἐγγράφων. Διὰ τοῦτο δικαιούμεθα νὰ δώσωμεν ἀπόλυτον πίστιν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ὑπὸ μόνου τοῦ Ντελλαπόρτα παρεχομένας ἀνωτέρω εἰδήσεις, καθ' ἃς ἔτυχεν οὗτος περιποιήσεων καὶ τιμῶν ἐκ μέρους τοῦ σουλτάνου (στ. 1261 - 1264), μεθ' οὗ ἔσχε συνομιλίαν ἐπὶ τριήμερον (στ. 1265 - 1268), ἀποληξάσας εἰς πλήρη συμφωνίαν, ἐπέτυχε δὲ νὰ ἐλευθερώσῃ ἐκ τῶν φυλακῶν καὶ τῶν δεσμῶν (ἀλλ' οὐχί, φαίνεται, καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς Βενετίαν) ἑβδομήκοντα Βενετοὺς ὑπηκόους, ἐμπόρους καὶ πλοιοκτῆτας. (Τὴν συνέχειαν καὶ τὸ τέλος τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Ντελλαπόρτα βλ. κατωτέρω, ἀριθ. 4, σημ. εἰς στ. 21 - 22, ἐν σ. 367).

4

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΠΕΡΙ ΕΚΛΟΓΗΣ ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΞΕΝΟΥ
ΣΤΑΛΗΣΟΜΕΝΟΥ ΕΙΣ ΤΟΝ ΣΟΥΛΤΑΝΟΝ ΤΗΣ ΤΥΝΗΣΙΑΣ
ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΟΔΟΝ ΤΟΥ Α. ΝΤΕΛΛΑΠΟΡΤΑ

9 Δεκεμβρίου 1389

(Αὐτόθι, f. 45r)

Περίληψις. Ἔργον θεάρεστον, φιλόανθρωπον, ἀλλὰ καὶ πολιτικῶς καὶ κοινωνικῶς ὠφέλιμον εἶναι ἡ μέριμνα πρὸς ἀπολύτρωσιν Βενετῶν ὑπηκόων αἰχμαλώτων ἐν Βερβερίᾳ, οἷτινες κρατοῦνται σιδηροδέσμιοι ἐν φυλακαῖς καὶ ἀποθνήσκουν καθ' ἡμέραν ὡς κύνες. Ἐκ τῶν ἐπιστολῶν τόσον τοῦ Λεονάρο-δοῦ Ντελλαπόρτα, προσφάτως ἐπανακάμψαντος ἐκ Τυνησίας, ὅπου εἶχε σταλῆ ὡς πρεσβευτὴς τῆς Βενετίας πρὸς τὸν σουλτάνον, ὅσον καὶ αὐτοῦ τοῦ σουλτάνου πρὸς τὴν Βενετίαν, προκύπτει ὅτι ὁ τελευταῖος οὗτος θὰ ἦτο διατεθειμένος νὰ συνάψῃ σύμφωνον εἰρήνης, κατὰ τὸν τύπον προγενεστέρων συμφώνων μεταξὺ Βενετίας καὶ προκατόχων του, καὶ ν' ἀποδώσῃ, ἅμα τῇ ἐπικυρώσει τοῦ συμφώνου τούτου, τοὺς αἰχμαλώτους, ἐξαγοράζων αὐτοὺς δι' ἰδίων χρημάτων. Ἐπειδὴ τοῦτο κρίνεται ἐπωφελὲς καὶ χάριν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν αἰχμαλώτων καὶ χάριν τῆς ἀσφαλείας τῶν κατὰ τὴν Σικελίαν καὶ τὰς Μαγιόρκας νήσους πλοίων καὶ ἐμπόρων, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἐπιτρέπεται χρονοτριβῆ, ἀποφασίζεται ὅπως ἐκλεγῆ τις ἐν τῇ Συμβουλίᾳ τούτῳ ὡς πρεσβευτὴς ἅμα καὶ πρόξενος πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Τυνησίας διὰ δύο ψηφοφοριῶν. Ὁ ἐκλεγησόμενος θὰ ληφθῆ ἐκ παντὸς τόπου καὶ ἀξιώματος καὶ θὰ ἔξῃ ἐτήσιον μισθὸν 550 χρυσᾶ δουκάτα, ἐξ ὧν θὰ συντηρῆ ἓνα ἱερέα καὶ νοτάριον καὶ τρεῖς ὑπηρέτας. Θ' ἀποσταλῆ ὡς πρεσβευτὴς καὶ μετὰ τὴν ἐπικύρωσιν τοῦ συμφώνου θὰ παραμείνῃ ἐκεῖ ὡς πρόξενος τῆς Βενετίας ἐπὶ δύο ἔτη

καὶ ἐπὶ πλέον μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ διαδόχου του. Θὰ λάβῃ προκαταβολὴν ἕνδος ἔτους μισθόν. Δηλοῦται ὅτι, ἂν ὁ πρεσβευτὴς οὗτος δὲν ἐπιτύχῃ τὴν σύναψιν τοῦ συμφώνου, τότε θὰ λάβῃ ἐκτάκτως 100 χρυσᾶ δουκάτα διὰ τὰς δαπάνας του καὶ θὰ ἐπανακάμψῃ δι' οὗ τρόπου θὰ ὀρίσῃ τὸ Συμβούλιον. Ἡ μισθοδοσία θ' ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀναχωρήσεώς του. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του θὰ ληφθῇ πρόνοια, ὅπως λάβῃ ὁδηγίαν καθ' ὃν τρόπον θὰ φανῇ καλύτερον. (Ἡ ἀπόφασις ἐλήφθη διὰ ψήφων 69 ὑπέρ, οὐδεμιᾶς κατὰ καὶ 3 λευκῶν).

*MoCCC^oLXXXVIII^o mense Decembii
die VIII° Indictione XIII^a.*

*Pro captiuis in
Barbaria*

5	ser Augustino Quirino	}	Capta
	ser Johannes Gabriel		
	ser Johannes Jeorgio et		
	ser Blancus de Rippa		
	<i>Sapientes Ordinum</i>		

10 *Cum sit opus maxime pietatis et misericordie et secundum Deum, honorem et famam nostri dominij, totis sensibus providere ad recuperationem et redentionem illorum nostrorum Venetorum et fidellium in tanta captiuitate detentorum in partibus Barbarie ac carceratorum cum grosissimis ferris, qui quotidie moriuntur ut canes, sit etiam*

15 *summum placere altissimi et acrescimentum fame nostri dominij tenere omnem modum possibilem de trahendo eos de tanta tenebrositate et miseria, pro bono etiam exemplo aliorum nostrorum ciuium et fidellium, nam tenendo istum modum est magnum acrescimentum nostri status. Et ut habuimus tam per litteras prouidi virj Leonardi*

20 *de la Porta, nuperime redeuntis in nostrum ambaxiatorem a domino Rege Tunisij, quam per litteras prefati domini Regis missas nostro dominio, clare comprehenditur ipsum dominum Regem fore contentissimum habere bonam pacem nobiscum, iuxta modum contentum in quodam instrumento pactorum alias initorum inter dominationem*

25 *nostram et suos predecessores, quibus pactis firmatis ipse est contentissimus restituere libere omnes captiuos nostros existentes in illis partibus, recuperando eos cum sua propria pecunia, saluo aliquos pauperimos emptos per suos subditos, quos fatiet nobis libere restitui pro illo precio quo emerunt eos, licet teneamus tamen a certo quod omnes nostros*

30 *captiuos libere relaxabit, et pacta in ipso instrumento contenta examinata per nos uideantur nobis rationabilia et iusta et faciat etiam pro honore nostro cum omnibus uiuere amicabiliter et fraterne et maxime*

cum prefato domino Rege, considerato bono quod sequitur tam pro relaxatione et redemptione prefatorum nostrorum miserime carcera-
 35 *torum quam etiam pro securitate nostrorum navigiorum et mercato-*
rum conuersantium in partibus Sicilie et Maioricarum. Quibus omni-
bus consideratis, non facit pro nobis perdere tempus super istis factis,
Vadit pars in nomine Yhesu Christi quod in hoc consilio elligatur
 40 *vnus ambaxiator et consul ad Serenissimum dominum Regem Tuni-*
sij per duas manus electionum et per scruplinium inter dominum,
consiliarios, capita et sapientes utriusque manus, qui possit accipi de
omni loco et offitio et respondeat infra quintam diem postquam fuerit
ellectus et habeat de salario a nostro Communi in anno et ratione anni
 45 *ducatos Vc La auri, habendo et tenendo de suis salario et expensis vnum*
presbiterum notarium et tres famulos, et expeditus de ambaxiata que
sibi committetur per nos et firmatis pactis, debeat remanere consul
noster deinde per duos annos et pro tanto pluri, quanto successor suus
illuc uenire distullerit, et possit facere de mercationibus, et habeat statim
 50 *hic in Veneciis, ut possit se fulcire de rebus sibi necessarijs, salarium*
vnus annj et residuum de medio in medium annum, declarando
quod, si casus accideret, quod dictus noster ambaxiator et consul non
posset obtinere dictum aconcium et intencionem nostram cum prefato
domino Rege, quod tunc habere debeat pro sua prouisione ultra ratam
 55 *que eum tangeret de suo salario ducatos centum aurj, et hoc pro*
expensis quas fecerit, ut iustum. Et teneatur recedere per illum modum
et viam et quando terminabitur per Collegium et incipiat liurare
salarium die qua recedet dehinc.

Verum ante recessum suum prouidebitur per istud consilium de commissione sua, prout utilius et melius apparebit.

60 de parte 69 Ellectus ambaxiator ad Regem Tunisijs
 de non () [ser Peratius Maripetro reffutavit]
 non sincere 3 [ser Bartholomeus Marcello reffutavit]
 ser
 ser

61 - 62 ser...reffutavit διαγεγραμμένα διὰ γραμμῆς.

Σημειώσεις

Τοῦ ἐγγράφου τούτου φέρεται παρὰ Η. Noiret, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 29, ἡ ἐξῆς βραχυτάτη περίληψις: « Envoi d'un ambassadeur à Tunis, pour racheter les captifs qui y sont traités 'comme des chiens' ».

19 - 21. *per litteras providi viri Leonardi De la Porta, nuperrime redeuntis*

in nostrum ambaxiatorem a domino rege Tunisiæ. Κατὰ ταῦτα, τῇ 9 Δεκεμβρίου 1389 ὁ Ντελλαπόρτα εἶχεν ἤδη φέρει εἰς πέρας τὴν εἰς Τυνησίαν ἀποστολὴν του καὶ ἐπανελθεῖ, εἰς τὴν πατρίδα του βεβαίως, τὸν Χάνδακα τῆς Κρήτης, ὁπόθεν ἀπηύθυνε πρὸς τὴν Βενετικὴν Πολιτείαν τὴν ἐνταῦθα μνημονευομένην ἐπιστολὴν, περιλαμβάνουσαν τὴν ἔκθεσιν τῶν πεπραγμένων του, καθ' ἣν εἶχεν ὑποχρέωσιν ἐκ τοῦ προηγούμενου ὑπ' ἀριθ. 3 (στ. 25 - 26) ἐγγράφου. Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη δὲν διεσώθη.

21 - 22. *per litteras prae-fati domini regis missas nostro dominio.* Οὐδ' ἡ ἐπιστολὴ αὕτη τοῦ σουλτάνου τῆς Τυνησίας πρὸς τὴν Βενετιανὴν διεσώθη μέχρις ἡμῶν. Εὐτυχῶς ὁμως διεσώθη ἡ περὶ αὐτῆς ὁμιλοῦσα συνέχεια καὶ κατακλείς (στ. 1278 - 1297) τῆς περὶ τῆς εἰς Τυνησίαν ἀποστολῆς του ἀφηγήσεως τοῦ Ντελλαπόρτα, ἧς τὸ πρῶτον μέρος παρετέθη ἐν τέλει τῶν σημειώσεων τοῦ προηγούμενου ὑπ' ἀριθ. 3 ἐγγράφου (σ. 363) ἐκ τῆς ἀνεκδότου αὐτοβιογραφίας του. Ἡ συνέχεια αὕτη ἔχει ὡς ἑξῆς :

- Κοιτὸν ἐσυμβιβάστημαν, ἐπλήρωσα τὸ πρόπον.
Γράφει ὁ σουλτάνος γράμματα, τῆς Βενετίας τὰ στέλλει.*
- 1280 *Ἐπαίρων ἐγὼ τὰ γράμματα, ἀποχαιρέησά τον
μὲ δουλικὸν προσοκῆνμα, ὡς ἤμουν ὠρισμένος.
Τότε ὁ σουλτάνος ἤπλωσε, κρατεῖ με ἐκ τὸ χέριν,
ὀρῆζει με : « Χαιρέτησε Τούζην τὸν ἀδελφόν μου,
ὁμοίως καὶ τοὺς ἄρχοντας ὡς φίλους ἐδικούς μας ».*
- 1285 *Πάλι ὁ σουλτάνος ὠρῆσεν : « Λινάρδο, ἀποκρισιάρην
τὸν μισερ Τουνζον γράφομεν μετὰ καὶ τῆς βουλῆς του
νὰ σὲ ἀπεστείλῃ κούσουλον, ὁμοίως ἀποκρισιάρην
πάλιν ἐνταῦθα πρὸς ἡμᾶς ποῖσε το, ἐνέργησέ το ».*
- 1290 *Ἐγὼ πάλιν, ὡς ἔπρεπεν ἔς τοιοῦτον μέγαν ρῆγαν,
ἀηλογοῦμαι δουλικῶς, τάχατε ὡς παιδευμένος :
« Σουλτάνε μου, τὸ ὀρέγεσαι, ἂ θέλῃ ὁ Θεός, νὰ γένη ! »
Μισοῦγω ἐκ τὸ παλάτι του μυριευχαριστημένος·
ἀμέτρητοι Σαρακηνοὶ καὶ ἄρχοντες μεγ[ιστάνες]
ἤλθαν, ἐσυντροφιόσαν μ[ε], ἐποχαιρέησάν με,*
- 1295 *ὁμοίως ἐποχαιρέησα, ὡς ἔπρεπεν, ἐκείνους.
Καί, ὡς ἤθελεν ὁ πού ἐπλασεν τὸν ἥλιον καὶ σελήνην,
θαραπεμένος, Δέσποινα, ἐξέβην ἀπ' ἐκεῖθεν.*

1278 *ἐσυμβιβάστημαν* nos : -σαν cod. || 1281 *ὄρημένος* cod. || 1283 *χαιρέησε* nos : -σεν cod. || 1285 *πάλιν* cod. || 1287 *ἀπεστείλῃ* nos : -λο cod. || 1290 *ἀηλογοῦμαι* nos : -μεν cod. || 1291 *τὰ* cod. || 1293 *σαρακηνη* cod. || 1294 *μ[ε]* nos : *μ[ε].ν* cod. || 1295 *ἐποχαιρέησα* nos : -σαν cod. || 1296 *ἤθελεν* nos : *ἤλθεν* cod.

Ἡ ἀφήγησις τοῦ Ντελλαπόρτα συμφωνεῖ καὶ πάλιν πρὸς τὰ ἐν τῷ παρόντι ἐπισημῶ ἐγγράφῳ διαλαμβανόμενα. Τὸ κύριον περιεχόμενον τῶν πρὸς τὴν Βενετιανὴν γραμμάτων τοῦ σουλτάνου ἦτο πράγματι ἡ πρότασις ὅπως αὕτη ἀποστείλῃ εἰς Τυνησίαν, πρὸς ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης καὶ εἰτα μόνιμον παραμονὴν του αὐτόθι, πρεσβευτὴν ἅμα καὶ πρόξενον : πρὸς τὸν « κούσουλον, ὁμοίως ἀποκρισιάρην » τοῦ Ντελλαπόρτα (στ. 1287) εἶναι ἀπολύτως ἀντίστοιχος ὁ « *ambaxiator et consul* », τοῦ ὁποίου ἡ ἀποστολὴ, ἣ ἐν συνεχείᾳ παραμονῇ ἐν Τυνησίᾳ καὶ ἡ διαδικασία τῆς ἐκλογῆς ἀποφασίζονται διὰ τοῦ παρόντος ἐγγράφου (βλ. στ. 38 κ.ἑξ.). Οὐδεὶς λοιπὸν λόγος συντρέχει νὰ δυσπιστήσωμεν καὶ πρὸς τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ Ντελλαπόρτα, καθ' ὃν ὁ σουλτάνος ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ὡς τοιοῦτος πρεσβευτὴς ἅμα καὶ πρόξενος ἀποσταλῇ ἐκ νέου ὑπὸ τῆς Βενετίας αὐτὸς οὗτος ὁ Ντελλαπόρτα. Ἀκριβῶς δ' εἶπει-

δή παρὰ ταῦτα ἀπεστάλη ἕτερος ἀντ' αὐτοῦ (πιθανῶς ἀπεποιήθη ὁ ἴδιος, προτιμήσας τὸ ἐν Κρήτῃ ὀφφικίον του), διετύπωσεν οὗτος εἰς τὸ ποίημά του τὴν πρὸς τὸν σουλτάνον ἀπόκρισίν του ὡς ἀπλὴν δυνητικὴν εὐχὴν (στ. 1291: «*Σουλτάνε μου, τὸ ὀρέγεσαι, ἃ θέλῃ ὁ Θεός, νὰ γένη!* »), ἥτις ἐκ τῆς περαιτέρω σιωπῆς του ἀφήνει νὰ νοηθῆ ὅτι δὲν ἐπραγματοποιήθη.

44 - 45. *unum presbiterum notarium*. Τοιοῦτον ἱερέα καὶ νοτάριον ἤγαγεν ὄντως μεθ' ἑαυτοῦ ὁ εἰς Τυνησίαν μεταβάς πρεσβευτὴς Ἰάκωβος Valaresso, διότι ἐν τέλει τῆς ὑπογραφείσης συνθήκης τῆς 4 Ἰουλίου 1391 φέρεται (*Diplomatarium Veneto - Levantinum, pars II*, σ. 237): «*Ego presbyter Franciscus Paulo ecclesie sancti Cassiani, et notarius Venetiarum, audiens et videns hec omnia in saracenica lingua per trucimanum doane, interpretatorem dicti regis, et ab eodem Moag... foret in latina reducta, in presentia nobilium virorum testium suprascriptorum in publicam formam redegi, nihil addens uel minuens quod sententiam mutet, compleui et roboravi* ».

61 - 62. *ser Peratius Maripetro refutavit - ser Bartholomeus Marcello refutavit*. Ὁ πρῶτος τούτων εἶναι ὁ ἤδη μνημονευθεὶς προνοητὴς Ναυλίου καὶ Ἄργους Pierazzo Malipiero (βλ. σημ. εἰς ἔγγρ. ὑπ' ἀριθ. 2, στ. 7, ἐν σ. 357), ὅστις εἶχεν ἤδη παραιτηθῆ καὶ ἀνακληθῆ εἰς Βενετιάν κατ' Αὐγουστον 1389 (R. Cessi, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 157 = *Politica ed Economia κλπ.*, σ. 259. — D. A. Zakythinos, ἐνθ' ἀνωτ., σ. 135). Φαίνεται ὅτι ἡ τοιαύτη ἄρνησις τῶν διαδοχικῶς ἐκλεγέντων δύο τούτων Βενετῶν ἐπεβράδυνε τὴν πραγματοποίησιν τῆς ἀποστολῆς, μέχρις ὅτου παρενεβλήθη ἕτερον ἐμπόδιον, ἢ κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1390 γαλλογενουατικὴ κατὰ τῆς Τυνησίας ἐκστρατεία. Τοιοτοτρόπως μόλις κατὰ τὸν Ἰούνιον τοῦ 1391 καταρωθῶθη ν' ἀποσταλῆ ὁ πρεσβευτὴς καὶ πρόξενος Ἰάκωβος Valaresso, ὅστις καὶ ἔφερεν εἰς αἴσιον πέρας, καθ' ἃ εἶδομεν ἐν τῇ εἰσαγωγῇ (σ. 342 - 344), τὴν εἰς αὐτὸν ἀνατεθεισαν ἐντολὴν διὰ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης, δι' ἣν τοσοῦτον εἶχε πρὸ αὐτοῦ ἐργασθῆ ὁ Λεονάρδος Ντελλαπόρτας.

Μ. Ι. ΜΑΝΟΥΣΑΚΑΣ